

§. 6. c. 6. Quanam sunt opera bona, quæ à iustificato fieri debent? Resp. illa, quæ sunt præcepta, seu probata à lege, & 3. *§. 6. c. 16.* Idest à Deo, vel ab Ecclesia.
6. can. 16. Ista opera semper sunt meritoria? Resp. sunt, si fiant cum debitis circumstantiis.

Quomodo sunt meritoria si homo per legem Dei manet obligatus ad illa: cum enim aliquis facit, quod debet, videtur debitum solvere, non mereri? Resp. Abundantia divinæ bonitatis, & misericordiae fecit ut Deus voluerit promittere mercedem, & præmium his operibus legis, & ideo ex promissione Dei sunt meritoria.

Arg. ex §. 6. c. 16. & præced. Que conditiones requiruntur ad hoc, ut opus à lege probatum sit meritorium? Resp. tres? una est ex parte operis, nempe quod sit divinæ legi conforme, ita ut non habeat circumstantiam divinæ legi repugnantem, sicut eleemosyna ex furto. 2. est ex parte facientis opus, id est quod ipse sit membrum vivum Christi; ex hoc enim tota vis meriti pender. 3. faciat illud opus recta intentione, id est animo legem Dei adimplendi; si enim absque hoc animo faciat, iam apud ipsum hoc non, tanquam sit à lege, effectum est.

§. 6. c. 12. & §. 6. c. 14. can. 11. Quam habet virtutem opus taliter factum? Resp. Concil. ait primò habet virtutem satisfaciendi Deo pro peccatis commissis. 2. meretur augmentum gratiæ. 3. meretur vitam æternam. 4. non solum meretur vitam æternam, sed etiam augmentum illius, & illius consecutionem, si in gratia decesserit.

Arg. ex §. 6. c. 7. 10. 14. 15. 16. & can. 24. & c. Ista opera bona facta in gratia, superveniente peccato mortali amittuntur omnino suum meritum, & valorem? Resp. opera hominis sunt in quadruplici differentia: quædam enim dicuntur mortifera, id est mortem ferentia; & ista sunt peccata mortalia: quædam dicuntur mortua, quosdam meritum vitæ æternæ; & talia sunt omnino opera virtutis, quæ sunt absque gratia, & in peccato mortali; & ista superveniente gratia carent merito vitæ æternæ, & semper mortua esse dicuntur. Aliqua dicuntur viva, & sunt ea quæ in gratia virtuosè effecta sunt, & ista verè sunt meritoria, nisi aliqua mala circumstantia meritum auferatur. Denum si post hæc opera meritoria quis committat peccatum mortale, tunc illa opera non dicuntur amplius viva, sed dicuntur mortificata, ita ut sit peccator à suo peccato

reipiscat, & in gratiam redeat, opera quæ fuerant mortificata reviviscant, & ista populus sunt declaranda.

De usu huius Doctrina.

AD quid prodest doctrina tradita de justificatione? Resp. ad quatuor. Primò ad cognoscendum statum infelicem, in quo homo per peccatum constitutus erat; & de contra maximum beneficium, quod Christus nobis contulit sua passione; unde magna gratiarum actiones illi habendæ sunt. Secundò docet qua ratione homo se debeat habere, ut gratiam Dei, vel non dum acceptam, vel iam amissam obtineat, necnon quomodo se debeat à tam infelici statu peccati liberare. Tertio ostendit quanam, & quanta à Deo justificatione homo accipiat, & per quid, nempe per meritum passionis Christi: necnon ad quem finem talia conferantur. Quarto declarat, quid post gratiam justificationis acceptam faciendum sit, ut conservetur, augeatur, non amittatur, amissa recuperetur, & per illam finis desideratus obtineatur.

Debent ista à fidelibus disci, & à Pastoribus doceri? Resp. quilibet potest videre nihil magis ad rem Christianam pertinere. Ideò quilibet de salute sua, & filiorum sollicitus, & discretus, & docere ista summo studio debet: non enim tantum utilia, sed necessaria sunt. Unde curandum est, ut ista non solum sciatur, vel doceatur, sed etiam efficiantur.

DOCTRINA CONCILII TRIDENTINI

& Catechismi Romani.

De Sacramentis in genere.

TRactatio de sacramentis in quot partes dividi potest? *Cat. R. de*
 Resp. in duas principales: In prima debet tractari de sac. n. 1.
 sacramentis in genere, id est, de his quæ communia sunt *III C. T.*

Ses. 7. c. 13. Quid sunt? Resp. quædam solemnitates, quæ adhibentur
D. T. 2. q. in Sacramentorum administratione;

5. P. in d. A quo sunt institutæ? Resp. à Christo, ab Apostolis, &
C. T. s. l. 2. ab Ecclesia.

Quam à Christo? Resp. veluti in Eucharistia, quod
can. 7. l. 1. in consecratione oculi eleventur ad cælum, & gratiæ pa-
tri aguntur, & in pane azymo fiat consecratio, & aqua vino
miscetur.

Quam ab Apostolis? Respond. illa, de quibus Eccle-
sia habet traditiones, quod ab Apostolis sunt institutæ, ut in
Baptismo tales esse perhibentur, & in sacrificio
Missæ.

Seff. 7. c. 13. Quam ab Ecclesia? Resp. reliquæ omnes.

Seff. 22. c. 5. Quam est materia harum ceremoniarum? Respon-
demus, possunt esse res, veluti vestes, altaria, vasa, thymia-
ma, & similia: secundò actiones, veluti vino, vel elevato
manuum, & similia: tertio verba, ut orationes, & hujus-
modi.

De fine, & effectu, & vi ceremoniarum. Num. 5.

C. T. s. l. 2. can. 5. Quid est finis ceremoniarum? Resp. alter est respectu
Sacramentorum, alter respectu ministrantium, &
suscipientium.

C. T. ibid. C. R. n. 18. Quis respectu Sacramentorum? Resp. ut cum debita so-
lemnitate, sanctitate, & reverentia conficiantur, administran-
tur, suscipiantur.

C. T. ibid. C. R. ibid. Quis respectu ministrantium & suscipientium? Respon-
demus ut cum devotione, & reverentia, & juxta ritum
sanctæ Ecclesiæ conficiant, suscipiant, & administrent, &
colant.

C. T. s. l. 22 c. 5. C. R. de Sacra. n. 18. Quis est effectus ceremoniarum? Resp. triplex, pri-
mus est debita solemnitas, & religionis cultum tri-
buere sacramentis: secundus significare, & ante oculos
ministrorum, & suscipientium ponere dignitatem, vim,
& efficaciam Sacramentorum, necnon divina bona, &
beneficia, quæ in illis continentur, & per illa fidelibus
conferuntur: tertius est erigere mentem illorum, qui eas
intuentur, & diligenter observant, ad sublimium rerum
cogitationem, necnon fidem, & charitatem in illis ex-
citare.

Quam

Quam est vis ceremoniarum? Resp. efficere, quæ di-
biti C. T. ta sunt, Deo etiam ad hoc in honorem Sacramenti coo-
perante. C. R.

Debetne à Parochis declarari vis, effectus, finis, & in-
stitutum ceremoniarum? Resp. debet, quia sine hac decla-
ratione, ait Catech. non magna admodum ceremoniarum
esset utilitas. C. R. de Sacra. n. 59.

Suntne magni faciendæ ceremoniæ? Resp. ait Cat. ibidem.
plurimi sunt faciendæ, etiam si non sint de necessitate Sa-
cramenti.

Quæ tantum faciendæ sunt? Resp. primò, quia ab Aposto-
lis, est non omnes, sunt institutæ; ipsi enim primi excep-
runt illas adhibere: secundò quia finis illarum est qua-
dam ratione necessarius, non quidem Sacramento, sed
cultui, & venerationi, & bono usus illius. C. T. s. l. 22. cap. 5. C. R. n. 18.

Possumtne sine peccato omitti? Resp. Catech. ait non
nisi ad sit necessitas, ut in Baptismo. Conc. autem Trid. ita
de his ait: Qui dixerit receptos, & approbatos Eccle-
siæ Catholice ritus in solemnibus Sacramentorum admini-
stratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine
peccato à ministris pro libito omitti, aut novos alios
per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, ana-
thema sit. C. T. s. l. 7. can. 13. C. R. n. 18.

Quare Apostoli, & Ecclesia adhibent hæc ceremonias
ad erigendas, & excitandas mentes fidelium? Resp. ait
Conc. Trid. quia ea est hominum natura, ut sine admini-
cullis rerum exteriorum non possit ad rerum divinarum
meditationem erigi, & sustolli. C. R. de Sacra. n. 6.

De modo quo Parochi debent tradere doctrinam
Sacramentorum. Num. 3.

Parochi qua ratione debent docere populos doctrinam
Sacramentorum? Resp. ait, Catech.

Primò debent sibi ponere hunc finem, ut scilicet sua
doctrina inducant populos ad cognoscendum quanto ho-
nore, cultu, & veneratione hæc divina, & cælestia mu-
nera digna sint; neque solum hoc, sed etiam ut inducant
illos ad piæ, ac religiosæ illis vtendum; præcipue autem
Eucharistia, & Pœnitentia, ita ut plurimum damni se fe-
cisse existiment, si illorum vtu aliquandiu carerent. Num. 31.

Secundò medium, quo hunc finem consequentur, erit
sæpius auribus fidelium inculcare, quæ dicuntur de divini

sunt effecta propter seipsa, sed ut significant aliquid aliud, ut scriptura, & imago.

Ibidem.

Quid est signum? Resp. Catechismus cum S. Aug. sic definit: Signum est illud, quod præter rem, quam sensibus subiecit, efficit etiam, ut ex se alterius rei cognitionem capiamus: id est, signum manifestat, & offert aliquid sensui, ita tamen ut per hoc, quod sensus percipit, veniat ad cognitionem alterius rei, quæ illi manifesta non est, veluti oculus videt fumum, cognoscit ibi esse ignem, quem non videt: & videns vestigium pedis, intelligit fuisse pedem, quem tamen non vidit.

Num. 8.

Signa à quibus instituantur? Resp. à natura, ab hominibus, & à Deo.

Ibidem.

Quæ sunt à natura? Resp. voluti fumus, vel frequentia pulsus in infirmo febriente.

N. 1. & 8.

Quæ ab hominibus? Resp. veluti voces, scripturæ, imagines, vexilla, tubæ, & similia.

Quæ à Deo? Resp. veluti figuræ veteris Testamenti, & Sacramenta.

Num. 9.

Ibidem.

Estne differentia inter signa à Deo instituta? Resp. est: alius enim sunt instituta tantum ad significandum, ut figuræ, & ceremonie veteris Testamenti: alia tum ad significandum, tum ad efficiendum, & talia Sacramenta novæ legis.

De triplici signo rememorativo, demonstrativo, prognostico, seu explicatio secundæ particule res sacra. Num. 4.

Num. 11.

Sacramenta suntne à Deo instituta ad significandum unam tantum rem? Resp. non, sed plures res significant: nempe præteritam, præsentem & futuram. Divus Thomas tertia parte, questione 60, articulo 3.

Ibidem.

Quam rem significant præteritam? Resp. passionem Christi: & sic dicuntur signum rememorativum.

Ibidem.

Quam præsentem? Resp. gratiam, & Eucharistia corpus & sanguinem Christi: & sic dicuntur signa demonstrativa.

Ibidem.

Quam futuram? Resp. vitam æternam: & sic sunt signa prognostica, id est, quæ prædicunt futura.

Rom. 6.

C. R. 111.

A quo habetur hæc distinctio? Resp. à Divo Paulo de Bepulmo, & ab Ecclesia de Eucharistia in illa Antiphona: O sacrum convivium, &c.

Explicatio tertia particula. Num. 6.

Ex C. T.

Quid explicat tertia particula, ad nostram justificationem institutum? Resp. causam efficientem, & sui ipsius finalem.

Quod verbum dicit causam efficientem? Resp. institutum; significat enim à Deo esse institutum.

Quod significat finalem? Resp. illud, Ad nostram justificationem; finis enim Sacramentorum est hominum iustificatio. *can. 4.*

De differentia inter Sacramentum, rem Sacramenti, & utrumque. Num. 6.

Distinguanturne inter se Sacramentum, res Sacramenti, & utrumque? Resp. ita est. Divus Thomas 3. parte, questione 64, articulo 9, ad 2.

Quia ratione? Resp. Sacramentum est illud, quod significat, & non significatur. & hoc semper est materia, & forma. Res Sacramenti tantum est illud, quod significatur, & non significat, & hoc semper est gratia. Res, & Sacramentum est illud, quod partim significatur, partim significat, veluti character: significatur enim à Sacramento cuius est effectus: & significat spirituale potestatem, quam animæ confert, & cuius signum est.

Ista tria continentur in definitione Sacramenti? C. R. n. 6. Resp. continentur: signum enim visibile dicit tantum Sacramentum: invisibile gratia dicit tantum rem sacramenti; iustificatio, ut ait Conc. Trid. est gratia tantquam causa formalis, à Sacramento tanquam à causa instrumentalibus, ideo simul continet tum rem Sacramenti, tum sacramentum: & in definitione Sacramenti ista tria posita sunt. *6. 10. C. T. 7. 7. 7. 7.*

De Sacramentis veteris legis. Cap. 11.

IN veteri lege erant Sacramenta? Resp. erant, veluti circumcisio, & similia: quibus homines iustificabantur. *Num. 26. Num. 3. Num. 3. Num. 2.* Definitio iam dicta conveniebat illis? Resp. ita est. *D. T. 3. par. 1.* Significabant gratiam? Resp. significabant, non tamen ex vi sacramenti efficiabant.

Parochi debent docere populum de illis? Resp. non est opus, quia modò sublata sunt. *4. 70. art. 4.*

Conferebatur gratia in illis? Resp. conferebatur, ut in circumcisione, sed ex opere operantis, id est per actum si-

40 Pars prima, Doct. Conc. & Car.

Ex C.T. fef. dei, qui suscipientes protestabantur te credere in Christum venturum: non autem ex opere operato, id est ex vi, & efficientia ipsius Sacramenti, seu circumfessionis.

Declaratio quid sit opus operans, & opus operatum in Sacramentis. Num. 2.

Ex C.T. fef. 7. c. 8. ibi. dem, C. T. & D. T. 3. q. 62. ar. 6. & q. 70. ar. 4.

Quid est opus operans in Sacramentis? Resp. Sunt actus, quos faciunt illi qui suscipiunt Sacramentum, veluti fides, devotio, reverentia, & similia. D. T. 3. q. 62. ar. 6. & q. 70. ar. 4.

Quid est opus operatum? Resp. est ipsi summe Sacramentum factum, id est, materia, & forma productio.

Quid est conferri gratiam ex opere operantis? Resp. Deum conferre gratiam, per hoc quod respicit protestationem fidei quam faciunt suscipientes.

Quid est conferri gratiam ex opere operato? Resp. est conferri gratiam ex propria vi, & efficientia illius operis operati, id est, sacramenti, quod factum est.

Quare sacramenta veteris legis non conferre gratiam ex opere operato? Resp. quia Christus nondum passus fuerat: & ideo eius passio non dabat illis virtutem efficiendi hanc gratiam.

Quare sacramenta novae legis conferre gratiam ex opere operato? Resp. quia passio Christi dedit illis hanc virtutem, ut tanquam instrumenta Dei gratiam efficere possint.

De differentia inter sacramenta veteris, & novae legis. Num. 3.

Quomodo differunt sacramenta veteris, & novae legis? Resp. Primo per causam efficientem: quia illa fuerunt instituta à Deo, ista à Christo. Secundo ex parte materiae, & formae, quia in illis materia & forma non erant, quod sciatur, res determinata: in istis omnino determinatae sunt. Tertio ratione finis & effectus, quia illa tantum significabant gratiam, ista significant, & efficiunt. Illa si conferrebat gratiam, erat ex opere operantis, ista conferunt ex opere operato. Illa significabant Christum venturum, ista iam venisse. Illa non poterant aperire coelam, & plenè iustificare. Illa aperiunt & plenè iustificat.

De Sacram. in genere. 41

De Sacramentis nova legis & eorum propria definitione. Cap. I I I.

Sacramenta novae legis habent propriam definitionem? Resp. habent.

Quanam est? Resp. Illa secundum Catech. Sacramentum novae legis est res sensibus subiecta, quae ex Dei institutione sanctitatis, & iustitiae, tum significanda, tum efficienda vim habet.

Quae particulae sunt in illa? Resp. quatuor: prima est illa: *Res sensibus subiecta*, & haec dicit materiam, & formam: secunda est illa, *Ex Dei institutione*, & haec indicat causam efficientem: tertia, *Iustitia & sanctitatis*, & haec ostendit finem, & effectum Sacramenti: quarta est, *habere vim significandi, & efficiendi*, & haec ostendit in Sacramento reperiri virtutem, & efficaciam instrumentalem ad efficiendam, & significandam gratiam.

Quare illa verba, *sensibus subiecta*, significant materiam, & formam? Resp. quia illud quod in Sacramento percipitur à sensu, sunt materia, & forma: effectus enim & virtus Sacramenti cognosci à sensu non possunt.

Quare, *ex Dei institutione*, significat causam efficientem? Resp. quia ostendit Deum auctorem illorum.

Quomodo illa verba, *Iustitia & sanctitatis*, significant finem? Resp. quia finis Sacramentorum est hominum iustificatio.

Quomodo vicina particula declarat virtutem Sacramenti? Resp. quia dicit habere vim tum significandi, tum efficiendi.

Explicatio dictae definitionis. Num. 2.

Vid explicat dicta definitio? Resp. tria, primo Sacramentum: secundo virtutem Sacramenti: tertio causam efficientem, & finalem tum Sacramenti, tum virtutis illius.

Quid est Sacramentum? Resp. est res sensibus subiecta, id est, habens materiam, & formam sensibilem.

Quanam est virtus Sacramenti? Resp. vis significandi, & efficiendi gratiam, & iustitiam.

Quod est efficiens Sacramenti, & virtutis illius? Resp. Deus per Iesum Christum.

Quis finis? Resp. hominum iustificatio.

C.T. *sess.* 7. Quare ista omnia ponuntur in definitione sacramenti? Resp. quia sunt de necessitate sacramenti, id est sunt de essentia, substantia, & natura illius.

Ex C. T. *sess.* 7. c. 10. *Distinctio eorum, qua sunt de necessitate Sacramenti, & de necessitate praecepti. Num. 3.*

Num. 18. **E**stne differentia inter necessarium Sacramenti de necessitate sacramenti, & inter necessarium de necessitate praecepti? Resp. est.

C. T. *sess.* 7. c. 10. 11. 12. Quia ratione? Resp. quia quae pertinent ad substantiam sacramenti sunt de necessitate sacramenti, cum sacramentum sine illis esse non possit: quae autem pertinent ad bonum vltimum, & ad bonam administrationem sacramenti, illa sunt de necessitate praecepti: quia sine illis sacramentum existit, sed tamen necesse est illa seruari ad hoc, ut non fiat contra praeceptum, & committatur peccatum mortale.

ubi sup. Ibidem. De essentia, substantia & natura Sacramenti.

C. T. *sess.* 7. c. 10. **E**stne differentia inter essentiam, substantiam, & naturam sacramenti? Resp. realiter sunt idem, quadam tamen ratione distinguuntur.

Num. 11. Quomodo idem sunt? Resp. Quia quatuor causae sacramentorum sunt, essentia, substantia, & natura illorum.

Num. 2. Quomodo distinguuntur? Resp. quia essentia dicitur ea, quae pertinent ad essentiam, & esse: ad substantiam pertinent ea, quae dicunt unitatem, & perfectionem sacramenti, natura vero explicat vim, & efficaciam sacramenti in ordine ad finem: ista omnia ad causas pertinent.

Virtus sacramenti estne de essentia sacramenti? Resp. C. T. *sess.* 7. cap. 6. 7. 8. ait, est.

Quomodo, cum sola materia, & forma sint essentia, & partes sacramenti? Resp. ille res, quae dicuntur materia & forma Sacramenti, ceterus sunt materia, & forma illius, quatenus à Deo habent virtutem efficiendi, quod debet esse Sacramentum.

Num. 14. Minister sacramenti estne de substantia sacramenti? *Sess.* 21. c. 2. Resp. ait Catec. ex perpetua sanctorum Patrum traditione habetur non minus esse necessarium ministrorum officium & *sess.* 5. c. 6. & 7. quam materiam, & formam ad sacramenta conficienda; & 12. C. R. pertinet enim ad causam efficientem.

Num. 25. 29. Bona administratio, & bonus usus, suntne de substantia

Sacramenti? Resp. non sunt de necessitate Sacramenti, quia est minister male ministret, & suscipiens male suscipiat sacramentum, ministratur quidem, & suscipitur sacramentum, non tamen res, & effectus: Sunt vero de necessitate praecepti, quia peccant mortaliter qui male suscipiunt, & administram Sacramenta.

Ceremoniae sunt de necessitate, & substantia sacramenti? Resp. non, sed pertinent ad bonam administrationem, & ulam illius.

De unitate Sacramenti. Num. 5.

Sacramentum estne una res, & unum signum? Resp. est. Quomodo fit unum? Resp. per unionem materiae cum forma.

De materia, & forma Sacramenti. Cap. IV.

Materia, & forma sunt necessaria in quolibet sacramento? Resp. sunt omnino necessaria. Quo nomine appellatur materia sacramenti? Respond. *Ibidem.* elementum.

Quo nomine forma? Resp. Verbum, juxta illud Divi Aug. Accedit verbum ad elementum, id est, forma ad materiam, & fit sacramentum.

Materia, & forma suntne res sensibiles? Resp. sunt, quia sunt sensibile signum; diversa tamen ratione sensibiles & 16. existunt.

Quatenus est haec diversitas? Resp. materia est sensibilis per tactum, visum, vel gustum; forma autem est sensibilis per auditum.

Singula sacramenta habentne propriam materiam, & propriam formam? Resp. ita est.

Quatenus est propria ratio materiae? Resp. ut subjiciatur formae & ad illam determinetur.

Quae vero formae? Resp. ut accedat materiae, & determinet illam ad finem Sacramenti.

Materia & forma in sacramentis habentne vim signifi-
ficandi, & efficiendi? Resp. habent: non tamen naturalem, sed supernaturalem, quia sacramentum est res supernaturalis, licet supernaturalis significatio in natura illarum fundata sit: veluti, aqua Baptismi significari ablationem spiritualem, supernaturale est; sed tamen haec significatio in natura aquae fundata existit.

Num. 4.

11. 27.

Num. 14.

C. 27.

Num. 2.

Num. 10.

C. 27.

C. R. n. 11.

num. 10.

21. C. Tr.

sess. 6. c. 7.

11. 16.

Num. 11.

C. T. sess. 7.

c. 6. iid.

C. T. sess. 6.

c. 7. C. T.

sess. 6. c. 7.

11. 16.

Sacramenta habentur proprium efficiunt, & finem? Resp. habent.

Quis est? Respondemus duplex, alter principalis, alter minus principalis.

Quis est principalis? Resp. ille ad quem sacramenta directe ordinantur, gratia, & character.

Quis minus principalis? Resp. ille, ad quem sacramenta ex consequenti, vel per quandam convenientiam diriguntur, & de hoc in capitulo 8. de usu sacramentorum dicitur.

Finis principalis estne unus, an plures? Resp. plures, sed subordinati.

Eadem res potest habere plures fines? Resp. potest subordinatos, veluti finis calami est scribere: finis scriptoris est scriptura; finis scripturae exprimeret conceptus sui animi absentis; finis hujus significationis est sua, vel aliorum utilitas.

Qui sunt isti fines? Resp. finis immediatus sacramentorum est significare, & efficere gratiam; talis enim est actio ipsorum: Finis hujus actionis est hominum justificatio: finis justificationis est vita spiritualis: finis hujus vite est observantia mandatorum Dei cum merito: finis observantiae, & meriti est gloria Dei & Christi, & vita beata hominum. Et isti fines à Conc. Trid. accepti sunt.

Quomodo significare & efficere sunt finis Sacramentorum? Resp. quia sunt actiones illorum, actio autem instrumenti finis illius est.

Quomodo gratia est finis Sacramentorum? Resp. quia sacramenta ordinantur ad efficiendam illam.

Quomodo finis gratiae est hominum justificatio? Resp. quia gratia datur homini ut justificetur ab illa; gratia enim, ait Conc. est causa formalis justificationis, & ideo dicitur justificans.

Quare finis justificationis est vita spiritualis? Resp. quia sicut anima creata est à Deo, ut datur homini: & datur illi, ut habeat vitam per animam: ita gratia efficitur à sacramentis, ut homines in justificatione habeant illam; datur vero hominibus, ut vivane vita spirituali per illam, obtineantque meritum vite celestis.

Quare finis vite spiritualis est meritum, & observantia

mandatorum Dei? Resp. quia sicut homini datur vita naturalis ad efficiendas operationes illius, ita homini datur vita supernaturalis, ut possit facere operationes supernaturalis.

Quare gloria Dei, & Christi sunt finis operationum supernaturalium, id est, observantiae meritoriae legis Dei? Resp. quia lex Dei praecipit ea, quae pertinent ad gloriam Dei, & Christi; per ipsum quippe meritum Deus & Christus summe glorificantur, quia dant auxilia necessaria ad merendum, & ipsi quoque merito volunt misericorditer dare infinitum praemium.

Cur ex merito sequitur vita hominum beata? Resp. quia eadem merito datur in praemium.

De vita, & operatione spirituali, & supernaturali.

Num. 2.

Quid est operatio supernaturalis? Resp. est illa, quae non potest fieri per principium naturale, sed necessarium requirit principium supernaturale.

Quae sunt istae operationes supernaturales? Resp. Conc. Trid. quatuor operationes dicit esse tales, nempe credere, sperare, diligere, & poenitere sicut oportet, id est, prope expedit ad meritum vite aeternae; isti enim sunt actus virtutum infusarum, fidei, spei, & charitatis.

Quid est vita spiritualis, & supernaturalis? Resp. est habere principium illud, per quod fiunt operationes super. Ex C. Tr. naturales, quod est gratia, necnon character.

Vita spiritualis estne operatio spiritualis vel principium illius? Resp. est habere principium illius, quia sicut anima non est vita, sed principium vite: & intelligere non est vita, sed operatio vite; habere autem animam dicit vitam, ita & in spiritu est: habere enim animam, vita spiritualis est.

De Character. Num. 3.

Quid est Character? Resp. ex Apostolo sic definitur: Num. 30. est insigne quoddam animae impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuo inhaeret. C. T. sess. 7. can. 6. de Sacram.

Quis est effectus illius? Resp. primo: efficere hominem aptum ad aliquid sacrum, vel suscipiendum, vel peragendum: secundo: facere ut aliqua noia alter ab altero inter-noscatur.

2. Cor. 1. C. Quis potest hunc characterem in anima imprimere?
R. n. 30. C. Resp. solus Deus, quia solus in animam illabi potest. D. Th.
Tr. 1. s. 7. 3. p. 9. 61. art. 1.

6. 9. de Quæ sacramenta imprimunt characterem? Resp. Tria
sacram. tantum, Baptismus, Confirmatio, & Ordo: & ideo non
Num. 31. possunt reiterari, & est de fide.

Quomodo Baptismus confert Characterem? Resp. primò, quia distinguit ab infidelibus: secundò, quia reddit hominem aptum ad suscipienda sacramenta.

Quomodo Confirmatio? Resp. primò, quia confirmat distinguitur à baptizatis tanquam adulti ab infantibus: secundò quia armatur, & instruuntur, tanquam milites ad bellum contra diabolum.

Num. 30. Quomodo Ordo? Resp. quia distinguit ordinatos à non
31. ordinatis; & dat potestatem multa sacra faciendi.

Character confert ne principium vite spirituales? Resp. confert principium faciendi, vel recipiendi aliquod spirituale.

De gratia ejusque divisione. Num. 4.

Ad R. 1. 1. Vid est gratia? Resp. est donum Dei supernaturale.
2. 9. 11. art. 1. 7. Ibid.

Quotuplex est gratia? Resp. duplex, gratis data, & gratum faciens.

Quid est gratia gratis data? Resp. est illa, quæ datur ad utilitatem aliorum, veluti propheta, donum linguarum, gratia miraculorum, & similia.

Quid est gratia gratum faciens? Resp. illa quæ datur ad propriam hominis utilitatem.

Ibidem. Quotuplex est? Resp. alia dicitur operans, alia cooperans: alia dicitur præveniens, alia subsequens.

Quomodo distinguuntur? Resp. ut cognoscatur hæc distinctio oportet scire effectus gratiæ.

De effectibus gratiæ gratum facientis. Num. 5.

1. 2. 9. 11. art. 3. Vi sunt effectus gratiæ? Resp. quinque, primò est ut
Ex s. 6. anima sanetur: secundò ut bonum velit: tertio ut
r. 7. 11. 13. bonum, quod vult, efficaciter operetur: quarto, ut in bono
16. Ibid. perseveret: quinto ut ad gloriam perveniat.

art. 2. Gratia gratum faciens, quare dicitur operans? Resp. quatenus hæc gratia, primò movet hominem ad bonum, inducendo voluntatem ejus, quæ malum volebat, ut bonum incipiat velle: dicitur etiam operans, in quantum sanat, ju-

stificat, & hominem Deo gratum reddit.

Quomodo dicitur cooperans? Resp. quatenus cooperando adjuvat hominem ad meritum vite æternæ.

Quomodo præveniens? Resp. quatenus causat effectum priorum, veluti primum in ordine ad secundum, sanando enim animam prævenit ut possit bonum velle.

Quomodo subsequens? Resp. quatenus facit, vt postea effectus gratiæ sequatur priorum, veluti quod bene operari sequatur actum bene volendi.

De differentia inter gratiam, iustitiam & charitatem.

Num. 6.

Hæc tria differunt inter se? Resp. sunt idem re, diff. C. T. s. 7. runt tantum ratione. 6. can. 7.

Quomodo sunt idem? Resp. quia sunt eadem qualitas à Deo infusa. Ibidem.

Quomodo differunt? Resp. quia hæc qualitas quatenus datur à Deo gratis, & facit hominem gratum Deo, dicitur gratia. Quatenus verò sanat, iustificat, & convertit hominem à malo ad bonum & facit velle quod iustum est, dicitur iustitia. Quatenus verò facit vt diligat Deum super omnia, & proximum propter Deum, charitas appellatur.

Quare dicitur gratia gratum faciens, & iustificans? Resp. ab effectu, quia iustificat hominem, & per hoc facit illum Deo gratum. C. T. Ibid. C. R. m. 7.

De definitione gratiæ gratum facientis. Num. 7.

Quomodo definitur gratia iustificans? Respondemus. Quomodo sunt definitiones. Prima colligitur ex D. Petro, est talis. Gratia est quædam communicatio, vel participatio divinæ naturæ. D. enim Petrus dixit: *Consortes nos facit natura divina*. Et Ecclesia canit: *Divinitatis in tribuibus esse participes*. Et Paulus dixit: *Gratiam esse per inhabitationem Spiritus sancti*. Alia definitio est Catechismi accepta à Conc. Trid. quæ talis est: Gratia est divina qualitas in anima inherens, ac veluti splendor quidam, & lux quæ animarum nostrarum maculas delet, ipsasque animas pulchriores, & splendidiore reddit, & est eadem cum prima. C. R. de E. 2. s. 50.

Quot particule sunt in hac definitione? Resp. quatuor, iuxta quatuor causas gratiæ. Prima est *Divina qualitas*, & hæc significat causam efficien-

tem: & est idem, quod communicatio divinæ naturæ, divi-

C. R. de

E. 2. s. 50.

Ibidem.

De Sap. n. 50.

num enim significat dignitatem, & qualitas communicationem.

Ibidem.

Secunda est, *In anima in herens*. Et hoc significat materiam, seu subiectum gratiæ, id est animam, vel essentiam illius.

Tertius est, *Ac veluti splendor quidam, & lux*. Et declarat formam gratiæ, est enim lux, & splendor animæ; quod enim æteri est lux & splendor solis, illud gratiæ animæ est.

Ibidem.

Quarta significat finem, & effectum gratiæ: est autem duplex effectus gratiæ, alter quidem removere omnia mala ab anima, nempe infirmitatem, ignorantiam, malitiam, peccatum, deformitatem: & hoc notatur per illa verba, *Quæ animarum nostratarum maculas delet*. Alius effectus est conferre omnia bona, nempe pulchritudinem, splendorem, iustitiam, scientiam, bonitatem, virtutem, & alia: & hoc significatur per illa verba: *Ipasque animas pulchriores & splendidiore reddidit, per quod sequitur, ut gratiæ sint Deo*. Expedite ad cognitionem sacramentorum plenè cognoscere quid sit gratia? Resp. expedit, quia sine cognitione impossibile est plenam habere cognitionem sacramentorum.

Ex C. R. n.

10.7. Ex

C. R. de B.

n. 19. Ex

C. R.

Ibidem.

C. Rom. de

Bap. n. 50.

Quomodo potest declarari? Resp. exemplis.

Exempla, quæ declarant quid sit gratia Num. 3.

Væ exempla hoc declarant? Resp. præcipuè ista tria: primo lux, & æter: secundò ignis, & ferrum: tertio anima, & corpus.

Quomodo lux & æter? Resp. sic, Deus est tanquam sol, gratia est tanquam lux solis, anima est tanquam æter, qui est capax lucis, id est diaphanus, & sine luce est obscurus, cum luce perspicuus. Effectus gratiæ sunt sicut effectus lucis, qui sunt illuminare, calefacere, & operari in omnia, quæ in terra sunt, herbas, arbores, animalia. Præsentia igitur Dei in anima est sicut præsentia solis in ætere; & communicatio divini naturæ, est sicut communicatio quam sol facit in ætere. Et exemplum est Catechismi.

D. T. p. 1. q.

112. art. 1.

Quomodo ignis, & ferrum? Respon. sic, Deus est sicut ignis. Scientia, potentia, & bonitas Dei sunt sicut proprietates ignis, quæ sunt illuminare, calefacere, & comburere: Anima est sicut ferrum. Ignorantia, malitia, & infirmitas animæ sunt sicut qualitates ferri: nempe esse nigrum, vel obscurum, frigidum, durum. Gratiæ, seu communicatio di-

vixæ

viniæ naturæ, & divinarum proprietatum, id est scientiæ, potentia, & bonitatis divini, est sicut communicatio naturæ ignis ferro ignito. Efficitur igitur gratia sicut effectus ignis in ferro ignito. Sicut enim ignis tollit à ferro nigredinem, fragilitatem, & duritiam, quæ sunt viles conditiones ferri: & ponit in illo lucem, calorem, mollietatem, & actionem ignis: ita gratia tollit ab anima ignorantiam, malitiam, infirmitatem, & ponit in ea sapientiam per fidem, potentiam per spem, bonitatem per charitatem: quæ sunt ut sic dicam, qualitates divini, & hoc exemplum est Divi Thomæ, & Catech.

Quomodo anima, & corpus? Resp. sic Gratiæ est sicut vita animæ: sicut enim corpus per animam sibi vitam habet vitam, id est principium faciendi operationes ipsius vite: Ita homo per hoc quod Deus sibi vitatur, habet gratiam, quæ est quoddam principium, per quod potest facere operationes divinas, & supernaturales. Sicut etiam corpus est mortuum cum sine anima est, & vitium cum illam habet: ita homo est vitius vite spirituali cum habet gratiam, & mortuus cum caret illa. Et hoc exemplum est D. Aug. de lib. arb.

De necessitate gratiæ. Num. 9.

Gratiæ est necessaria ad salutem? Resp. est.

Quare? Resp. quia sine ipsa impossibile est mereri vitam æternam.

Gratiæ est principium meriti? Resp. est.

Qua ratione? Resp. quia per communionem naturæ divini homo fit potens ad faciendas operationes divinas, & ideo gratus Deo, & dignus ipso, quod est mereri ipsum Deum, qui est vita æterna.

De necessitate Sacramentorum. Num. 10.

Sacramenta sunt necessaria ad salutem? Resp. sunt, & est de fide.

Cur hoc? quia, ut ait Conc. per ipsa omnis gratia, & iustitia vera incipit, cepta augetur, amissa reparatur.

Omnia Sacramenta sunt necessaria cuilibet fideli? Resp. omnia Sacramenta sunt necessaria toti Ecclesiæ, sed non omnia sunt necessaria cuilibet fideli.

na C. R.

Ibidem.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

Ses. 6. a. 7.

Ex C. T.

D

De numero & sufficientia Sacramentorum. Num. 11.

Sess. 7. can. 1. de sac. Nu. 20. 21. Quid sunt Sacramenta? Resp. septem: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, non plura, nec pauciora, & est de fide.

Unde desumitur ratio sufficientiæ, & numeri horum Sacramentorum? Resp. à fine.

Quis est finis Sacramentorum? Resp. est vita spiritualis & gratia, quæ dat hanc vitam.

*Ibidem.**Nu. 20. 21.**Nu. 20.*

Singula Sacramenta habent pro fine gratiam, & vitam spirituales? Resp. habent, sed diversa ratione.

Quomodo? Resp. ut hoc fiat oportet distinguere quæ sint necessaria ad vitam corporalem, & spirituales.

Ibidem.

Quenam est vita hominum corporalis? Resp. hæc vita tenet tria. Primò vivere. 2. vitam conservare. 3. ista tenere cum sua reique publicæ utilitate.

*Nu. 20.**& 21.*

Ad vitam corporalem quot sunt necessaria? Resp. Septem. Primò natiuitas. 2. augmentum. 3. cibus, seu alimentum. 4. medicina contra infirmitates. 5. Restauratiua, quibus vires in infirmitate amissa recuperentur, & reliquæ infirmitatis tollantur, & ista pertinent ad utilitatem privatam. Ad publicam verò duo requiruntur; primò magistratus, quorum imperio, & autoritate populi regantur; secundo legicima sobolis propagatio, qua genus humanum, & Respublica conservetur.

Nu. 20. 21.

Ista septem sunt necessaria in vita spirituali? Resp. sunt. Quomodo septem sacramenta hæc omnia præstant? Resp. singula Sacramenta horum aliquid efficiunt.

*Nu. 21.**Nu. 21.*

Qua ratione? Resp. per Baptismum habetur natiuitas, per Confirmationem augmentum, per Eucharistiam habemus cibum, & potum; per Pœnitentiam medicinam per Extremam Unctionem restauratiuum virium amissarum, per Ordinem magistratus, per Matrimonium legitimam prolis propagationem; ideo tot, & non plura esse debent.

Ibidem.

Quanam diversa ratione sacramenta conferunt gratiam, Resp. sic, baptismus confert primam gratiam qua Christo renascimur, ideo est ianua omnium sacramentorum. Confirmatio auget gratiam, & dat plenitudinem illius, & confert illam cum robore ad confitendum Christum, & pugnandum contra inimicos illius. Eucharistia dat gratiam,

quatenus reficit, nutrit, conservat, & sustentat in vita spirituali. Pœnitentia confert gratiam, quatenus dicit, & remittit peccata, & est medicina illorum. Extrema unctio dat gratiam cum hac ratione vt reliquias peccatorum tollat, & animi vires recitet. Ordo dat gratiam sub hac ratione, vt per illum magistratus, & ministri Ecclesiæ digni & habiles reddantur ad ministeria & functiones illorum. Matrimonium dat gratiam sub hac ratione, quod per illum sanctificetur coniugium, & ad prolem suscipiendam, & religiose educandam idonei reddantur.

De comparatione sacramentorum inter se. Num. 12.

Omnia sacramenta suntne inter se paria? Resp. non, sed aliud est alio dignius, & est de fide.

Quomodo differunt? Resp. aliqua sunt magis necessaria, alia magis digna, alia maiorem conferunt potestatem.

Quæ sunt magis necessaria. Resp. primò, Baptismus absolute est necessarius. Pœnitentia his, qui post Baptismum in peccatum mortale incidunt, est necessaria. Ordo ceteri non singulis fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omnino necessarius est.

Quæ sacramenta sunt digniora? Respond. Eucharistia, sanctitate, mysteriorum numero, ac magnitudine, longè cæteris antecellit.

Quæ maiorem in Ecclesia conferunt potestatem? Resp. Ordo.

Quæ præcedunt tempore? Resp. Baptismus.

De causâ sacramentorum efficiens. Cap. VI.

Vid debet considerari circa causam efficientem sacramentorum? Resp. duo præcipue: primum quænam sint illa quæ sunt; secundum quænam sint illa, quæ faciunt.

Quænam fieri dicuntur? Resp. primò ipsa sacramenta, veluti sit Baptismus, Confirmatio, &c. Secundò sit gratia, & character, qui sunt effectus sacramentorum.

Quæ dicuntur facere? Resp. aliqua dicuntur facere gratiam, & nonnulla tum sacramenta, tum gratiam efficiunt.

Quænam efficiunt tantum gratiam? Resp. sacramenta: ipsa enim non possunt facere seipsa.

Quæ efficiunt tum sacramenta, tum gratiam? Resp. primò Deus, secundo Christus, tertio minister.

Nu. 13. & Quomodo Deus efficit gratiam? Resp. communicando
d. cap. 50. homini suam naturam, vt ignis suam ferro commu-
ibid. & D. nicat.

T. vt infr. Solus Deus potest efficere gratiam? Resp. ita est, quia
D. T. 2. 2. q. solus potest communicare suam naturam.

112. arti. 1. Christus, vi homo potest efficere gratiam? Resp. vt Deus
potest tanquam principale agens, vt homo non potest,
nisi per virtutem à diuinitate acceptam.

Num. 23. Quomodo Deus est causa efficiens sacramentorum?
Resp. est causa principalis, & hoc duplici ratione: prima
est, quia Deus per Christum instituit sacramenta: secundò,
quia Deus dedit virtutem supernaturalem, & diuinam
sacramentis, nempe vt possint efficere gratiam, & commu-
nicationem diuinæ nature.

Ibidem. Deus est principalis author sacramentorum? Resp. est.
Ibidem. Christus vt homo est author sacramentorum? Resp. Chri-
stus, vt Deus est principalis author sacramentorum, vt
homo est author & principalis, & non principalis.

D. T. 3. p. Quomodo hoc est? Resp. Christus vt homo non fuit
q. 64. arti. 3. principalis author sacramentorum respectu Dei, quia Deus
primus est author: & Christus vt homo cateus est au-
thor, quatenus habet à Deo potestatem illa iustitendi.

Respectu verò hominum est principalis, quia ipse fuit à
Deo institutus primus minister, & author sacramentorum,
& alii homines à Christo hoc accipiunt ministerium.

C. T. sess. 6. Quomodo Christus fuit causa meritoria?
e. 7. & sess. Resp. Primò, Christus fuit causa meritoria quod Deus det
7. can. 1. sacramentis virtutem efficiendi gratiam, & hoc in sua pas-
sione. Secundò ipse per potestatem sibi à Deo datam in-
stituit sacramenta & ministros illorum. Tertio consulit sa-
cramentis meritum, & virtutem suæ passionis.

C. T. sess. 6. Quomodo Christus est causa gratiæ? Resp. vt Deus est
ea. 3. & 7. causa efficiens principalis: vt homo fuit causa meritoria gra-
D. T. 3. p. tiæ, meruit enim sua passione gratiam nobis: & sacramentis
q. 64. arti. 3. virtutem illam efficiendi. Est etiam causa gratiæ, quia ipse
erat plenus gratiæ, & veritatis: quia de eius plenitudine
nos omnes accipimus, idèò nobis omnibus causa gratiæ
existit: est etiam causa gratiæ, quia virtute suæ passionis
operatur in Sacramentis, vt gratiam in nobis efficiant.

C. R. n. 24. Quomodo minister est causa sacramenti, & gratiæ? Resp.
25. est causa instrumentalis, quia Christus virtus ministro, vt

instrumento ad efficiendum sacramentum, & gratiam per
illud.

Quam personam tenet minister Sacramenti? Resp. *Ibidem.*
Christi, & Ecclesiæ. C. R. de Extr. vnct. n. 13.

De efficacia Sacramenti. Num. 2.

Quomodo Sacramentum est causa gratiæ? Resp. est *C. T. sess. 6.*
causa instrumentalis. *e. 7.*

Quare hoc? Resp. quia Deus utitur illa tanquam instru-
Num. 23: mento ad efficiendam gratiam, & characterem: sicut ali-
quis utitur calamo ad efficiendam scripturam, vel medici-
na ad efficiendam sanitatem.

A quo Sacramenta habent hanc efficaciam? Resp. à
passione Christi. D. Thom. 3. p. q. 62. art. 5.

Ordinarie conferuntur gratia per Sacramenta? Resp. *C. T. sess. 6.*
e. 1. & 7. ita est: quia Concilii. Trid. ait, omnem iustitiam esse à sa-
cramentis. *sess. 7. p. 1. ca.*

Sacramenta conferunt gratiam omnibus, & semper,
id est infallibiliter, quantum est ex parte Dei? Resp. est de
sess. 7. e. 6. fide, quod ita sit. *& 7.*

Quid vult dicere, quantum est ex parte Dei? Responde-
mus, vult dicere quod non confertur gratiam per sacra-
menta, potest provenire, vel ex parte Dei, quod nolit, &
hoc nunquam erit; vel ex parte suscipientis, quod obicem,
& impedimentum ponat, veluti peccatum mortale, & hoc
sepe evenit.

Deus potest non conferre gratiam in Sacramentis, etiam
si homo non dignè accedat? Resp. non potest. *Sess. 7. e. 7.*

Quare hoc? Respondemus, quia Deus promisit confer-
re gratiam illis, & si non conferret, mentiretur, quod Deo
impossibile est. *C. R. n. 14:*

Sacramenta conferunt gratiam ex opere operato, an
ex opere operantis? Resp. est de fide, quod ex opere opera-
C. T. sess. 7. to, id est per virtutem Sacramenti, & non per actum susci-
can. 8. piantis. *C. T. sess. 6.*
e. 6. & 7.

Quare ergo in suscipiente sacramentum requiritur dis-
positio, id est, aliqui actus quibus disponatur ad sacramen-
tum, & ad gratiam, ita vt sine hac dispositione gratia non
conferatur, & ubi est maior dispositio, ibi maior gratia con-
feratur? Resp. illa dispositio requiritur non tanquam causa
gratiæ, sed tanquam conditio sine qua non. Infantem enim

non per adus suos, sed tantum per virtutem, & opus operatum baptisimi iustificatur.

Argum. ex

C. I. sess. 6. Quæ differentia est inter causam, & conditionem sine qua non? Resp. causa producit effectum; conditio sine qua non, ponit, vel tollit aliquid, sine cuius positione, vel ablatione causa non produceret illum effectum.

can. 6.

Potest declarari exemplo: Resp. potest sic. Ignis est causa combustionis lignorum. Appropinquare autem ligna ad ignem, non est causa combustionis, sed conditio sine qua combustio non fieret, si ligna sint viridia, non comburant nisi prius exsiccantur, quia siccitas est conditio sine qua ignis non comburit ligna. Ita est de dispositione in Sacramentis.

Conc. Trid.

sess. 6. c. 7.

Si dispositio non est causa gratiæ, quare vbi est maior dispositio, ibi maior conferretur gratia? Resp. sicut ligna quæ magis sunt siccæ, magis comburantur, & maius vas continet maiorem quantitatem aquæ quæ à fonte, ut à causa procedit: ita magis dispositus maiorem recipit gratiam.

Joan. 1.

Quomodo potest explicari, quod sacramenta, ut ait Concil. confirmant, & efficiant gratiam? Resp. tali ratione. Divina natura est in Deo tanquam in primo fonte: ab hoc fonte cepit derivari, & communicari divina natura per gratiam in Christi humanitate, iuxta illud, *plenum gratia & veritate*. Ita humanitas in passione fuit perforata, & ex quinque vulneribus exiit cum sanguine dicta gratia: Sacramenta, ut ait Catechis. sunt tanquam alveus per quem fluunt meriti, gratia, & sanguis in passione Christi diffusus, in hæcque alveo recipiuntur, & per illum fluunt, ut ad homines accedentes ad sacramenta perveniant. Cùm itaque sacramenta à Christo sint instituta, ut per illa hominibus applicetur meritum, gratia & sanguis ipsius, & ut sint veræ causa istius applicationis, & istius derivationis à Christo in homines, verè potest dici, quod sacramenta sint causa gratiæ, quia sunt causæ, ut gratia, & passio Christi derivetur in homines, & illis communicetur.

Conc. Tr.

sess. 6. ca. 3.

c. 7.

C. I. sess. 7.

can. 6. 7. 8.

C. I. sess. 6.

fi. c. 7.

Ex hoc videtur sequi quod sacramenta sint causa applicationis gratiæ, non autem ipsius gratiæ: Resp. non est ita, sed verè sunt causa gratiæ.

Quæ ratio? Resp. gratia potest considerari, tum in Christo, & sic sacramenta non sunt causa gratiæ; tum in

nobis ut derivata à Christo, & sic sacramenta sunt causa illius gratiæ, quæ est in nobis, & à Christo derivata. Sicut hoc vili, sed accommodato exemplo declaratur. Attramentum primò ponitur in atramentario, & calamus non est causa ut atramentum sit in illo: secundo est in calamo tanquam in deferente illud ad chartam, si manus scribens ponat calamum in atramentario, & sic atramentarium est causa, ut in calamo sit atramentum. Tertio idem atramentum, quoddam fuit in atramentario & in calamo ponitur in charta, ita ut fiat scriptura operante hoc calamo, ut instrumeto, & manu ut vero & principali agente, & verè calamus est causa instrumentalis illius atramenti, & scripturæ, quæ in charta producta est. Sic itaque gratia est primò in Christo, secundo in sacramentis, ut in medio vel alveo, vel instrumeto. Tertio in omnibus per sacramenta tanquam per instrumeta, per quæ efficitur ut gratia quæ est in Christo, ad homines derivetur: idè verè causæ gratiæ respectu hominum sunt.

Quomodo Ecclesia potest scire, quod sacramenta talem habent virtutem invisibilem gratiam efficiendi? Resp. in primitiva Ecclesia Deus miraculis confirmavit hanc veritatem, veluti in Baptismo Christi, faciendo ut cæli apertus fuit, & alia. Similiter in die Pentecostes, & de Confirmatione, & sic de aliis, unde potest per fidem, & testimonium miraculorum, sciri quod Deus talem virtutem dederit sacramentis. Insistunt enim miraculis hæc veritas confirmata scriptura etiam, & traditione manifestè probata est.

De administratione Sacramentorum. Cap. VIII.

Quid est administratio sacramentorum? Resp. officium, vel actio ministrorum, qua sacramentum vel conficitur vel confertur suscipienti.

Hæc administratio est de necessitate sacramenti? Resp. ait Catechismus, officium ministrorum ad sacramenta conficienda non minus est necessarium quàm materia, & forma; & hoc perpetua Sanctorum Patrum traditione confirmatum ait.

Omnia, quæ pertinent ad administrationem sacramentorum sunt ne de necessitate sacramenti? Resp. ait Concil. Trident. non omnia, sed multa sunt tantum de necessitate præcepti.

Joan. 1.

C. I. sess. 6.

c. 3. c. 7.

C. R. de

sa. n. 141.

Num. 28.

Num. 24.

Ex C. T.

sess. 7. can.

10. & 11.

Num. 24.

C. Tr.

vbi sup.

Ses. 21. c. 2.

Ex C. T. f. 7. Quomodo potest cognosci quanam sint de necessitate
3. c. 10. 11. sacramenti? Resp. tali ratione: quæcumque pertinent ad
12. quatuor causas sacramenti, prout causæ sunt, illa sunt de
necessitate sacramenti: sine his enim causis fieri sacra-
mentum impossibile est.

Conc. Trid. Quomodo in consiciendo, & administrando sacra-
mentum quatuor causæ concurrunt? Resp. sic, minister respicit
causam efficientem instrumentalem; & ideo debet esse le-
gitimus, & talis, ut possit efficere sacramentum, veluti
quod sit sacerdos ad consiciendum Eucharistiam, & Extre-
mam unctionem, quod habeat jurisdictionem respectu
Pœnitentis, & idem de aliis. Quoad causam materialem
necesse est, ut accipiat veram, & necessariam materiam,
& idem de forma: quoad finem, verò debet habere inten-
tionem faciendi saltem quod facit Ecclesia.

Ses. 11. c. 2. Omnia, quæ in administratione pertinent ad quatuor
causas sunt de necessitate Sacramenti? Resp. non, multa
sunt tantum de necessitate præcepti, tria autem sunt necesse-
saria, materia, forma, & intentio legitimi ministri.

Ex f. 7. Quomodo poterunt hæc distingui inter se? Respon. sic:
c. 13. Illa quæ pertinent ad integritatem cuiuscumque causæ,
ita ut causæ aliqua non sit integra, & apta ut sit causæ: si
illa, vel aliud non habent, dicitur esse de necessitate
causæ sacramenti.

Ex C. T. Potestne clarius explicari? Resp. potest exemplis,
f. 7. c. 13. Aqua est materia Baptismi, quæ si non sit naturalis, non
de sac. c. 13. erit vera materia, ideo erit de necessitate sacramenti ad-
hæbenda talis in consiciendo baptismo: quod verò sit
consecrata, non est de necessitate materiæ. Ita de forma,
de fine ad consiciendum sacramentum necesse est adhibere
omnia de necessitate formæ, & intentionis. Ita de mini-
stro, quia debet habere omnia necessaria ad hoc, ut sit le-
gitimus minister.

Ex f. 7. Quomodo poterunt cognosci ea, quæ in administra-
3. 11. 12. 13. tione non sunt de necessitate Sacramenti? Resp. eadem
ratione: Illa enim quæ non pertinent ad integritatem mate-
riæ, formæ, intentionis, & ministri, non erunt de necesse-
sitate Sacramenti, vel consiciendi, vel administrandi,
sed tantum erunt de necessitate præcepti.

Quanam administratio dicitur bona? Resp. Admini-
stratio tripliciter potest dici bona: primò ex parte Sacra-

menti: secundò ex parte ministri: tertio ex parte suscipi-
entis.

Quomodo est bona ex parte sacramenti? Respondemus:
primò si habet omnia, quæ sunt de substantia Sacramen-
ti, & hoc non solum est bonum, sed necessarium: secun-
dò, si hæc omnia fiant rectè, id est secundum ritum sanctæ
Romanæ Ecclesiæ, & cum debita veneratione, & reveren-
tia Sacramenti, & hoc est de necessitate non sacramenti
sed præcepti.

Quando erit bona administratio respectu suscipientis?
Respon. si ministrans facit quod debet, ut suscipiens devo-
tè & bonè suscipiat Sacramentum, veluti si doceat illum,
ut ait Concil. de vi, & usu sacramenti, vel tali ratione ad-
ministrat ut devotionem, & rectam dispositionem conferat
suscipienti.

Quomodo erit bona ex parte ministri? Resp. primò si
habeat omnia requisita ad consiciendum, & administran-
dum sacramentum de necessitate sacramenti: secundò si ha-
beat omnia requisita ad hoc de necessitate præcepti, veluti
quod non sit in peccato mortali: tertio si faciat omnia, quæ
Ecclesia præcipit, & recta ratio suadet circa administratio-
nem, veluti omnes ceremonias, & ritus servare: tam quo-
ad vestes, vasa, actiones, orationes, & similia, quam quoad
munditiam, & decantiam illarum, vel devotionem in illis
efficiendis.

De bonitate & malitia ministrorum & quod minister est
publica persona. Num. 2.

Quæ bonitas requiritur in ministro? Respon. ut saltem
sit sine peccato mortali, deberet autem habere devo-
tionem, & reverentiam.

Hæc bonitas est de necessitate sacramenti? Resp. non, &
est de fide.

Quare non? Resp. quia minister duplicem gerit perso-
nam. Una est publica, nempe Christi, & Ecclesiæ: &
hæc semper est bona, sancta, & digna: & minister
semper ut talis persona administrat sacramentum. Alia
est privata, & hæc sæpè est cum peccato: sed minister
ut talis persona non consicit, nec administrat Sacramen-
tum.

Minister consiciens, vel administrans Sacramentum in
peccato mortali quam culpam incurrit? Resp. mortalem,

C. T. f. 7.
c. 6. 10. 11.
12.

C. T. f. 7.
can. 12.
Ibidem,
can. 13.

C. T. f. 7.
24. can. 7.

C. T. f. 7.
c. 10. 11. 12.
13. C. R. de
sac. in gen.
c. 25. 26.

C. R. de
sac. n. 16.

C. T. f. 7.
c. 2. Cat.
R. de ext.
num. 13. &
D. T. 3. p. 7.
64. ar. 45.

C. R. de & sacrilegii, id est offendit notabiliter rem sacram, quæ sac. n. 24. est sacramentum.

Ex C. T. Malus minister facine malam administrationem s. f. 7. e. 6. respectu suscipiens? Resp. non facit, si abicit culpa illius, & 12. & Quare non? Resp. ratione iam dicta, quia administrat D. T. ubi ut persona non privata, sed publica.

sup.

De intentione ministri, Num. 3.

C. T. s. f. 7. Intentione ministri estne de necessitate Sacramenti? Resp. est de fide, quod sit necessaria.

ibidem.

Qualis esse debet? Resp. Concil. T. id. s. f. quis dixerit in ministris dum sacramenta conferunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.

ibidem.

Quare dixit, dum conferunt, & conferunt? Resp. quia administratio circa sacramenta respicit duo: primò conficere sacramentum, secundò illud conferre suscipienti: in utroque autem, ait Conc. est necessaria intentio iam dicta.

C. T. s. f. 7.

64. ar. 8. &

pra. ad 1.

Quare requiritur intentio ad Sacramentorum administrationem? Resp. Primò, quia finis est causa necessaria cuiusque rei; secundò quia minister gerit personam Christi, & Ecclesie; & si conficit vel confert sacramenta non in tali persona, sacramentum non tenet. Ideo requiritur intentio Ecclesie, quia fide in persona Ecclesie & propter verum finem administrabit.

C. T. s. f. 7.

can. 11.

Quare dixit, saltem faciendi, &c. Resp. ut ostendat melius esse, quod minister habeat etiam ipse intentionem ad finem sacramenti, sicut habet Ecclesia.

D. T. ubi

sup. D. T.

ubi.

Quomodo hæc intentio distincta potest haberi? Resp. minister rectè habet hanc intentionem, primò efficiendi sacramentum à Christo institutum, & omnia quæ ad illud sunt necessaria. Secundò efficiendi hoc in ordine ad finem & effectum sacramenti, de quo iam dictum est.

Hæc omnia Ecclesia intendit? Resp. intendit.

De intentione actuali, virtuali, vel habituali. Num. 4.

D. T. s. f. 7.

64. ar. 8.

ad 2. & 3.

ibidem.

ibidem.

Votuplex est intentio ministri? Resp. duplex, actualis & virtualis.

Quenam est actualis? Resp. illa quam actu habet dum conficit, vel administrat sacramentum.

Quæ est virtualis? Resp. illa quam habuit antequam conficeret, & administraret, sed in actu conficiendi, & con-

ferendi non habet, ideo conficit in virtute præcedentis intentionis.

Sufficitne intentio virtualis? Resp. sufficit, sed ait D. Th. ministrum debere curare, ut etiam actualem habeat, *ibidem.*

De usu sacramentorum & sine illorum. Cap. VIII.

Quis est usus sacramenti? Resp. est susceptio illius.

Quæ requiruntur ad bonum usum? Resp. Primò suscipiens: secundò preparatio: tertio susceptio.

De suscipiente Sacramento, Num. 1.

Vid requiritur ex parte suscipiens? Resp. duo, primò ut suscipiens sit capax sacramenti: mulier enim vel non baptizatus non suscipiunt Ordinem; quia non sunt capaces illius: secundò quod habeat requisita ad illud suscipiendam, veluti in Ordine quod sit legitimus, & in legitima ætate, & simili.

De preparatione. Num. 3.

Quæ requiruntur ad bonam preparationem? Resp. duo. Primum est removere ea quæ sunt contraria sacramento, vel effectui illius; secundum obtinere quæ sunt opportuna ad susceptionem sacramenti, & effectus illius.

Quæ sunt contraria sacramento? Resp. veluti hæc, id est, non habere animum suscipiendi sacramentum.

Quæ sunt contraria effectui? Resp. peccatum mortale, hoc enim gratiæ maxime contrarium est.

Qui habet animum suscipiendi sacramentum, sed non gratiam, suscipitne sacramentum? Resp. suscipit, sed non effectum illius.

Quæ sunt qualitates preparantes ad rectum usum sacramenti? Resp. sunt præcipue sex, prima est fides, ut scilicet credatur virtuti sacramenti ex Christi passione; secunda spes, ut speretur, quod per sacramenta quis obtinebit virtutem passionis Christi; tertia charitas, id est, quod cupiat Deo per gratiam uniri, & à peccato separari: quarta odium peccati, præcipue mortalis; quinta devotio, id est, affectio, desiderium, gultus: demum promptitudo voluntatis ad recipiendum, sacramentum; sexta reverentia, id est, aliquis timor respectu excellentiæ sacramenti, & vilitatis sui ipsius: Ita sex si adsint, factus hominem bonè dispositum ad sacramenta.

C. R. de

Euchar. n.

9. Vr de

bap. n. 32.

Or.

Vi apud

Catech. de

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

Or. n. 33.

De devotione, & reverentia erga sacramenta. Num. 4.

1. a. q. 82. Quid est devotio? Resp. est promptitudo voluntatis ad sacramenta tanquam res divinas suscipienda.

art. 1. 2. 2. Quid est reverentia? Resp. est humilitatio sui cum timore. T. fess. re in signum excellentie sacramentorum.

24. can. 7. Ex qua re efficitur devotio & reverentia in animis fidei. D. T. 2. 2. Ium erga sacramenta? Resp. ex cognitione, & consideratione duarum rerum, nempe propriæ utilitatis, & egen-
tiam, necnon excellentiæ, & virtutis sacramentorum.

Quomodo ex his oritur reverentia ad Sacramenta? Resp. quia homo considerans dignitatem, & excellentiam sacramentorum ex una parte; & utilitatem, & misericordiam sui ex alia, humiliat se, & timet dum vult accedere ad sacramenta, que res divinas esse cognoscit.

Ex eisdem. Quomodo provenit devotio? Resp. quia homo considerans virtutem, & efficaciam sacramentorum, sperat se posse obtinere effectum illorum: videns autem indigentiam quam habet de illorum effectu, movetur ad desiderium, & devotionem illorum, & sic fit devotus.

C. Tr. fess. Quomodo obtinetur cognitio suæ vilitatis, & excellentie sacramentorum? Resp. primò lectione alicuius libri hanc cognitionem præbentis: secundò meditatione eorum
24. c. 7. D. T. 2. 2. quæ in sacramentis per fidem cognoscimus contineri: tertio audiendo concionatores, vel alios ista docentes.

De susceptione Sacramenti. Num. 5.

C. T. fess. 7. Quomodo suscipitur sacramentum? Resp. uno modo verè, & realiter. Alio modo voto, & desiderio
11. c. 8. C. tantum, & bene suscipitur, si cum debita præparatione suscipiatur.
n. 14.

De causis ob quas sacramentorum usus est à Deo institutus, seu de secundario hinc sacramentorum. Num. 6.

Expedi scire causas, ob quas Deus sacramenta, & illorum usum instituit? Resp. Catech. ait: Ad rectum sacramentorum usum docendum nihil accommodatius videtur potest, quam diligenter causas exponere, cur Sacramenta institui oportuerit.

Quanam sunt istæ causæ? Resp. sequentes.

Prima est, quia per Sacramenta & illorum usum adjuvatur humani ingenii inbecillitas ad cognoscenda ea que in sacramentis efficiuntur. Cum enim virtus, & efficacia sacramentorum, res invisibiles, divina & supernaturalis sit; que autem talia sunt, à sensu hominis percipi non possunt, sine auxilio autem sensus, anima que corpori unitur, difficulter res ipsas percipiat: Deus voluit institui res sacramenta & illorum usum tali ratione, ut per res visibiles & sensibiles intellectus possit percipere ea que in sacramentis invisibilia sunt: Sacramenta igitur talia sunt instituta, ut possint adjuvare hominem ad cognitionem occultæ virtutis illorum.

Secunda causa est, ut non solum adjuvetur cognitio, sed etiam fides eorum; que de sacramentorum vi, & efficacia credenda proponuntur. Cum enim Deus promittat hominibus per passionem Christi velite conferre peccatorum veniam, celestem gratiam, & Spiritus sancti communicationem, ut adjuvet hominem ad credendum, dedit que dam signa sensibilia, id est sacramenta, ad hoc ut essent tanquam pignus, & testimonium, & signum promissionis à Deo factæ, ita ut fidem facerent quod Deus esset obligatus sua promissione ad dicta bona præstanda, & quod fidelis erit in suis promissis, quod maximè adjuvat fidem.

Tertia causa est, ut non solum detur homini cognitio eorum, que occulta Dei virtute in hominibus efficiuntur, quod exprimit prima causa, neque solum, ut adjuvetur fideles ad credendum quod Deus applicet virtutem passionis Christi hominibus, ut dixit secunda causa, sed etiam ut detur medium certum, & facile, quo possit homo dictam virtutem, & bona obtinere, & tale medium sunt sacramenta. Illud enim quod Deus occultè facit in homine, est applicatio gratiæ meriti, & virtutis passionis Christi. Sacramenta verò que sunt sensibilia, tria faciunt: primò significant hanc applicationem, & sic adjuvant hominem, ut cognoscat virtutem illorum: secundò sunt signa, vel pignora, vel testimonia divinæ promissionis, & institutionis, & sic adjuvant fidem hominis, ut credat à Deo fieri hanc applicationem: tertio efficiunt hanc applicationem, quia sunt tanquam alveus, per quem gratia, virtus & meritum passionis Christi derivatur in eos, qui rectè utantur his

Ibidem.

sacramentis: & sic sunt certum, evidens, & facile medium illius applicationis, unde sacramenta dant facilitatem medium, quo applicatio passionis Christi obtrineatur.

Ibidem.

Quarta causa est, vt per sensibilia sacramenta fideles primò ab infidelibus distinguantur: secundò ipsi infideles inter se sancto quodam vinculo connecterentur. Illi enim qui videntur his sacramentis intelliguntur esse fideles, qui non videntur, infideles: & sic fideles ab infidelibus distinguuntur. Similiter quod omnes fideles eisdem videntur sacramentis, habet vim colligendi illos in hanc vnitatem participationis sacramentorum, unde vnitatis inter fideles causa sunt.

Ibidem.

Quinta causa est vt fideles faciant actum fidei exterio-rem per sacramenta. Cum enim fides non tantum debeatur esse in corde, sed etiam in ore, conueniens fuit ut populo fidei aliqua darentur signa per quæ fidem interio-rem exterioribus significarent: talia autem sunt Sacramenta. Cum enim quis suscipit Baptismum, palam testatur, quod sacramentali ablutione credit se animæ spirituales purgationem obtinere, quod est facere actum fidei exterioriorem.

Ibidem.

Sexta causa est, vt per sacramenta inter fideles charitas accendatur, & inflammetur cum enim omnes fideles communicent eisdem sacramentis, & per hanc communionem archissimo vinculo ita colligentur, ut vnus corporis, & sub uno capite membra fiant: per hanc colligationem debet fieri amor, & vnio similis illi quam membra eiusdem corporis inter se habent.

Ibid. art.

Septima causa est, ut sacramenta humanæ mentis superbiam edoment ac compriment, hominesque ad humilitatem exercent. In sacramentis enim homo subicitur sensibilibus elementis, ut Deo obediatur: & idè sicut homo per sensibilia elementa defecerat à Deo superbiendo, ita decebat ut humiliando se per illa ad Deum rediret.

Quomodo ex dictis adiuuetur bonus usus Sacramentorum. Num. 7.

Ibidem.

Quis est bonus usus sacramentorum? Resp. est ille, quo quis obinet fructus, & effectus illorum.

Ibidem.

Qui sunt effectus sacramentorum? Resp. vnus est principalis, nempe applicare hominibus meritum passionis Christi

& per hoc omnia bona spiritalia, remissionem peccatorum, gratiam, & communicationem Spiritus sancti: & de hoc dictum est. Alii vult secundarij, id est illi per quos homo disponitur, ut dignè recipiat hanc applicationem sibi per sacramenta, rectè utendo illis: & continentur in septem causis modò expositis.

Ibidem.

Qui sunt isti effectus secundarii? Resp. isti septem. Primus, præbere cognitionem homini quod Deus vult applicare illi merita Passionis Christi, & explicare qua ratione hoc facere velit. & iste effectus oritur in fidelibus, qui considerant significacionem sensibilem sacramentorum: secundus est tollere dubitationem, & adiuuare fidem hominis ad credendum, quod Deus homini hanc faciet applicationem, & sic considerando quod sacramenta sunt signa & pignora, & testimonia quod Deus promissione sua se obligavit ad hanc applicationem faciendam.

Tertius est præbere homini medium certum, sensibile, evidens quo possit hanc applicationem obtinere; & ideo fideles debent considerare, quod sacramenta sunt illud medium, vel alueus, quo meritum passionis Christi ad homines derivatur, & ab illis obinetur.

Quartus est vnire omnes fideles inter se, & separare illos ab infidelibus.

Quintus est præbere homini rectam rationem faciendi actum fidei exterioriorem, & publicum in facie Ecclesie.

Sextus est accendere charitatem inter fideles, qui eisdem sacramentis tanquam membra vnus corporis videntur.

Septimus efficitur homines humiles, & eorum superbiam edomare.

Colligiturne ex his bonus usus sacramentorum? Resp. Num. 14. colligitur, quia isti omnes effectus eò dirigitur, ut fideles benè utantur Sacramentis.

De ritibus, ac ceremoniis Sacramentorum.
Cap. IX.

Ritus, & ceremonie suntne de necessitate sacramenti? Resp. non: sed tantum de necessitate præcepti.

omnibus Sacramentis, In secunda de singulis Sacramentis in particulari, id est de iis que singulis Sacramentis propria sunt.

Divisio de Sacramentis in genere.

Quomodo procedit Catechismus in tractatione de Sacramentis in genere? Resp. tria facit, primò *proemium*, secundò *tractationem*, tertio *conclusionem*. Proemium quid continet? Resp. utilitatem, & necessitatem doctrinæ, necnon obligationem, & diligentiam parochorum in illa tradenda.

De Sacram. Num. 1. Quid continetur in conclusione? Resp. agit de fine, & modo, quo parochi debent doctrinam Sacramentorum populos edocere.

De Sacram. Num. ult. In tractatione quid facit? Resp. primò agit de nomine & definitione Sacramenti: secundo de materia, & forma illius, tertio de fine, seu effectu, & efficiente Sacramenti, quartò de administratione, & usu illius, quinto de ceremoniis.

In quot capita dividitur præfens tractatio? Resp. in sequentia.

In primo de nomine, & definitione Sacramenti.

In secundo de Sacramentis veteris legis, & eorum diffe-
rentia à Sacramentis novæ legis.

In tertio de Sacramentis novæ legis, & eorum propria definitione.

In quarto de materia & forma horum Sacramentorum.

In quinto de fine, & effectu, & efficientia horum sacramentorum.

In sexto de efficiente, auctore & ministro illorum.

In septimo de administratione Sacramentorum.

In octavo de usu eorundem.

In nono de ceremoniis, & ritibus ad Sacramenta pertinentibus.

De nomine Sacramenti, ejusque definitione.

Cap. 1.

C. R. de sacr. in gen. N. 1. & 3. Num. 1. 3. Quot modis accipitur hoc nomen Sacramentum? Resp. primò, profani scriptores per Sacramentum intelligebant juramentum militare, id est factum à militibus ut se obligarent Republicæ: secundò Sacramentum à sacris scriptoribus accipitur pro mysterio, id est pro re facta occulta. Tertio accipitur non pro re facta occulta, seu pro

eo quòd significat rem sacram occultam, idè etiam dicitur Symbolum, Mysticum signum, Sacrum signum.

Quæ differentia est inter mysterium, & Sacramentum propriè acceptum? Resp. mysterium potius dicit rem sacram significatam, Sacramentum verò dicit signum quòd illam rem sacram significat.

De definitione Sacramenti. Num. 2.

Quomodo accipitur hic Sacramentum? Resp. tertio *ibidem*. modo, id est pro signo rem sacram significante. Quo-
Num. 4. modo definitur? Resp. Catechismus dat duas definitiones: *Ev. Conc.* prima est hæc, Sacramentum est signum rei sacræ; & alia *ss. 13. can.* est hæc, Sacramentum est invisibilis gratiæ visibile signum: ad nostram iustificacionem institutum.

Quantam est differentia inter utramque? Resp. utraq; *Num. 4.* idem dicit; sed prima explicat Sacramentum magis in generaliter. 2. magis distinctè, & in particulari. Similiter prima habet duas particulas tantum, altera verò tres.

Quod dicit prima definitio? Resp. duo, rem sacram si-
ibidem.
gnificatam, & signum quòd significat illam.

Quid dicit secunda? Resp. tria. Primò rem sacram; se-
ibidem.
cundò signum; tertio finem Sacramenti, id est, talis signi. *ibidem*.

Quomodo explicatur prima à secunda? Resp. quia in prima dicitur tantum signum, in secunda additur *visibile signum*. In prima dicitur *rei sacræ* in secunda explicatur quid sit ista res facta, eum dicitur, *invisibilis gratia*.

Quare in secunda definitione ponitur tertia particula: *Num. 111.*
Ad nostram iustificacionem institutum? Resp. ut distinguatur Sacramentum à multis, quæ significant rem sacram, & tamen non sunt sacramenta.

Quæ sunt ista? Resp. Imagines sanctorum, cruces, signa-
ibidem.
re veteris Testamenti, multe ceremoniæ, & alia huiusmodi: ista enim significant res sacras, & tamen non sunt sacramenta, quia non sunt ad hominum iustificacionem instituta.

De divisione verum, & signorum, seu explicatio prima particula. Num. 3.

Quæ differentia est inter res, & signa? Resp. Res sunt *Num. 5.*
affectuæ propter seipsas, id est, ut sint illæ res, velut domus, ut sit domus; homo, ut sit homo.
C 3

tate, & fructu Sacramentorum: de illorum à Christo facta institutione, de vi, & efficacia, de communicatione & applicatione virtutis passionis Christi per illa: demum quod bono usu Sacramentorum Ecclesia spiritu Dei repleatur. Per Sacramenta enim fideles vitam obtinent spirituales.

Tertio in administratione Sacramentorum debent curare, ut summa munditia, decencia, atque reverentia id faciant, quia sic populus ad illorum cultum, & devotionem excitabunt.

DE BAPTISMO.

DOCTRINA SACRI Conc. Trid & Catech. Rom.

POSTQUAM visum est de Sacramentis in genere, nunc videndum est de singulis in speciali; & primo de Sacramento Baptismi tractandum est.

De necessitate doctrina de Baptismo.

Num. 1. **D**ebentne Parochi præbere doctrinam de Baptismo Resp. debent.

Ibidem. Qua diligentia? Resp. Catech. ait: Qua pastores nunquam satis multam operam, & studium in huius Sacramenti tractatione se collocasse arbitrentur.

Ibidem. Quare tanta diligentia? Resp. ait Catech. quia ex Apostolo colligitur non qualemcumque, sed perfectam Baptismi cognitionem à fidelibus magnopere requiri.

Num. 2. Quo tempore, & occasione debet doceri? Resp. tempus congruum erat in Sabbato magno Paschæ, & Pentecostes, quia tunc hoc Sacramentum solemniter celebrari consueverat: Opportuna autem modo occasio erit cum baptisimus alicui ministrandus sit, & fidelis populi multitudo convenit.

Num. 2. Quæ utilitas ex hac doctrina percipitur? Resp. fideles ex ea intelligunt, an vita, & moribus tales se præbeant quales se futuros in ipsa Christiani nominis promissione polliciti sunt.

Divisio huius tractationis.

IN quot capitula potest dividi ista tractatio? Resp. ex Catech. apparet quod in sex.

Primo de nomine, & definitione Baptismi.

Secundo de materia, & forma illius, necnon abluentione.

Tertio de efficacia.

Quarto de fine & effectu.

Quinto de usu & administratione illius.

Sexto de ritibus, ac caeremoniis illius.

De nomine Baptismi. Cap. I.

Baptisimus cuius lingue nomen est? Resp. Græcæ. *Num. 3.*
Quid significat? Resp. abluentionem, & in præsentia *Ibidem.*
significat sacramentalem abluentionem. *Num. 4.*

Huius Sacramento alia nomina apposita sunt? Resp. appellatur etiam Sacramentum fidei, necnon illuminatio, quia in ipsa baptizati profitentur fidem, & illuminantur per illam. Chrysost. etiam appellatur expurgationem, tum sepulchrum, tum plantationem, tum Crucem Christi, quia per ipsum expurgatur homo à peccato, & moritur illi, & complantatur Christo, & cruci illius. Dionysius Arcopag. appellatur principium sanctissimorum mandatorum, quia est janua qua in Christianæ vitæ societatem ingredimur.

De Baptismi definitione. Num. 2.

Quam est vera, & apta Baptismi definitio? Resp. *Num. 5.*
Catechismus ait, quod ex Evangelio Ioannis, & Apostolo colligitur, quod hæc sit aptior, & commodior alius. Baptisimus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.

Quare dicitur Sacramentum? Resp. quia est signum rei factæ.

Quare dicitur regenerationis? Resp. quia per Baptif. *De sacra. in*
mum homo nascitur denuo ex aqua, & Spiritu sancto, & *gen. n. 5.*
fit filius Dei adoptivus, juxta illud, *Dei. eis potestatem*
filios Dei fieri.

Quare dicitur per aquam? Resp. quia materia huius *Ibidem.*
Sacramenti est aqua.

Quare dicitur in verbo? Resp. quia forma huius Sa- *Ibidem.*
cramenti sunt verba.

Aqua illa, quæ ad consociendum Baptisimum in sacro *Ibidem.*
fonte servatur, estne Sacramentum? Resp. non est Sacra-

mentum, sed tantum apta materia. Et Catech. ait debere fideles de hoc admoneri, quia vulgò ita esse existimant.

Num. 1. Quando recipiatur sacramentum baptismi? R. sp. ait Catech. cum aqua ad abluendum aliquem, additis verbis, quæ à Domino instituta sunt, recipi utimur; *id est*, cum accedit.

De materia Baptismi.

Num. 6. Quid sunt partes Baptismi? Respond. dux, materia & forma.

Num. 7. Quæ est materia Baptismi? R. sp. aqua naturalis, quæcumque illa sit, five maris, five fluminis, five paludis, five putei, five fontis.

Syll. 7. an. 2. num. 7. & 11. n. 8. Aqua artificialis, vt rosacea, vel alia, potest esse materia; R. sp. non potest.

D. T. 3. p. 2. 6. 9. Ignis potest esse materia, iuxta illud Mat. qui baptizabit Spiritu sancto, & igne? R. sp. non, quia illud intelligitur de effecta Baptismi.

Nonne triplex dicitur esse Baptismus, scilicet fluminis, *id est*, per aquam; fluminis, *id est*, per Spiritum sanctum; & sanguinis, *id est*, per martyrium? R. sp. sunt tria ista Baptismata; sed vt ait D. Th. baptismus fluminis, & sanguinis includuntur in baptismis aquæ; & dicuntur baptismata inquantum suppleant vicem baptismi aquæ: idcò sola aqua naturalis est vera materia huius Sacramenti. Alia verò suppleat in casu necessitatis.

Num. 9. Quæ figuræ veteris testamenti Baptismum significabant? R. sp. primò diluuium huius aquæ figuram gestit. secundò mare rubrum: tertio Naaman Syri ablutio: quarto probatica piscina.

Num. 10. Cur Deus voluit, quod aqua esset materia huius Sacramenti? R. sp. ob duas causas: primò, quia conveniebat vt materia sacramenti omnibus necessarii ubique reperiretur, quod de aqua inter omnia verum est: secundò, quia aqua effectum baptismi maximè significat: sicut enim baptismus delet maculas animæ, & cupiditatum ardorem magna ex parte restringit: ita aquam abluere maculas, & refrigerare corpora certissimum est.

Num. 11. Sola aqua estne apta materia Baptismi? R. sp. in casu necessitatis est, sed quando Baptismus confertur cum solemnibus Ecclesiæ cætemoniis, aquæ debet addi sacrum Christina.

Quare hoc? R. sp. quia ex Apostolorum traditione semper Ecclesiæ observavit.

Cur ita observavit? R. sp. ad Baptismi effectum magis declarandum; oleum enim significat unctionem Spiritus sancti.

De forma Baptismi. Num. 2.

Estne necessarium docere populum formam baptismi? R. sp. est, quia sæpè contingit, vt aliqui de populo, & etiam muliercule ob necessitatem debeant Sacramentum Baptismi administrare.

Quanam est perfecta & absoluta forma Baptismi? R. sp. hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Et à Domino nostro tradita est.

Num. 13. Illa particula, *Ego*, estne de necessitate Sacramenti? R. sp. non, quia intelligitur in illo verbo, *Baptizo*.

Num. 14. Quare ponitur illa particula, *Te*? R. sp. vt denotetur persona, quæ baptizatur.

Quare dicitur, *baptizo*? R. sp. ad significandam actionem ministri, iuxta illud quod Dominus dixerat, *baptizantes eos*: ibi enim exprimit actionem. Baptismi ab Apostolis, & aliis faciendam.

Num. 15. Nonne Græci utuntur verbo passivo, & dicunt *baptizentur servus Christi*? R. sp. ita est.

Valente Sacramentum apud ipsos cum tali forma? R. sp. Concil. Florentinum determinavit valere, quia sic etiam significatur revera ipsa ablutio, qua Baptismus perficitur.

Num. 16. Illa verba, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, fontne de necessitate sacramenti? R. sp. sunt: quia Dominus noster dixit, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

Num. 17. Aliquando Apostoli nonne baptizarunt tantum in nomine Christi? R. sp. non est certum, quod hoc fecerint: Sanctus enim Basilius, & Ambrosius loca Scripturæ, in quibus videtur dici quod Apostoli baptizaverint in nomine Christi, interpretantur quod velint dicere, Apostolos non baptizasse in nomine Iohannis, sed in nomine Christi, id est Baptismo à Christo instituto.

Num. 18. Et si fecerunt, fuitne verus Baptismus? R. sp. fuit duplici de causa: & prima est, quia eos Spiritus sancti afflatu fecisse sic pro certo habetur, qui voluit initio nascens Eccle-

Ibidem. 1

Ibidem.

D. Th. 3. p.

q. 66. art.

10. ad 2.

Num. 10.

Num. 13.

Num. 14.

Num. 15.

Ibidem.

Num. 14.

Ibidem.

Num. 17.

Num. 18.

fiat, ut Christi nomen illustraretur, dum in nomine ipsius Baptisma traderetur. Altera est, quia in nomine Christi Trinitas significatur: Christus enim significat unctum; ideo in hoc nomine intelligitur & Pater à quo unctus est, & Spiritus sanctus, quo fuit unctus: vade tota Trinitas erat in illo nomine significata.

Num. 13. Quare dicitur in nomine, & non in nominibus? Resp. ut tali numero singulari declararetur unitas divinæ naturæ atque divinitatis.

Ibidem. Quare ponuntur tres personæ? Resp. quia omnes simul ad Baptismi sacramentum operantur.

De ablutione Baptismi. Num. 1.

Num. 17. Parochi debent docere populum quomodo ablutio fieri debeat? Resp. ait Catech. debent.

Quot modis potest fieri ablutio? Resp. tribus: per immersionem, per infusionem, per aspersionem.

Ibidem. Quid est immersio? Resp. est positio corporis baptizandi in aqua.

Ibidem. Quid est infusio? Resp. infusione non ponitur corpus in aqua, sed ex aliquo vase projicitur aqua super corpus.

Quid est aspersio? Resp. est quedam aquæ dispersio super multos baptizandos.

Ibidem. Quocunque modo fiat ablutio, tenetur Baptismus? Resp. tenet, quia singulæ sunt ablutiones.

Num. 18. Quis modus nunc est magis in usu? Resp. infusio. Sufficitne una ablutio, an requiritur trina? Resp. sufficit etiam una.

Num. 18. Rectissime baptizatur una, an trina ablutione? Resp. servandus est ritus in propria Ecclesia consecutus.

Quæ pars corporis debet ablu? Resp. potissimum caput. Quare hoc? Respondemus, quia in ipso vigent omnes sensus, tum exteriores, tum interiores; & ideo est potissimum corpus pars.

Ibidem. Debent eodem tempore fieri ablutio, & verborum pronuntiatio? Resp. debent, quia materia, & forma debent simul esse, ut fiat Sacramentum.

De efficiente Baptismi. Cap. III.

Ibidem. *Num. 16.* Baptismus à quo fuit institutus? Resp. à Christo. Quando Christus instituit Baptismum? Respond.

fuit baptizatus à Joanne: tunc enim tactu corporis sui aquam, ad baptismi salutarem vim, consecravit, & dedit illi vim spiritualem regenerandi, & à peccatis abluendi.

A quo virtutem accepit Baptismus, an à passione Christi? *Ibidem.* Resp. an à tactu carnis eius, cum fuit batizatus? Resp. Baptismus fuit ante passionem institutus; sed ab ipsa passione vim, & efficientiam accepit: ipsa enim passio fuit erat omnium Christi actio.

Quando Christus obligavit ad suscipiendum Baptisma? *Num. 11.* Resp. post resurrectionem, quando Dominus Apostolis dixit, Euntes docete omnes gentes. baptizantes eos, &c. tunc enim omnes homines lege Christi obligati sunt ad baptismum suscipiendum.

Fuit ergo institutum ante passionem? In passione virtutem accepit? Resp. post passionem Christus obligavit ad suscipiendum; Resp. ita est.

Tota Trinitas operaturne in Baptismo? Resp. tota operatur. *Num. 13.*

De ministro Baptismi.

Num. 2.

Suntne plures ministri in hoc Sacramento? Resp. sunt. *Num. 23.* Estne ordo inter illos, & quis? Resp. est triplex ministeriorum ordo; & primum locum tenent Episcopi, & sacer. *Op. 24.* dores; secundum locum tenent Diaconi; tertium sunt omnes de populo, mares, & femine.

Sacerdos potest baptizare præsentem Episcopo? Resp. *Num. 23.* potest, præterquam in certis anni diebus, quibus solennis cæremonia celebratur.

Diaconi possunt administrare hoc sacramentum cum suis solennitatibus sine Episcopi aut sacerdotis concessu? *Ibidem.* Resp. non possunt, nisi in casu necessitatis.

Si Episcopus vel Sacerdos aliqua legitima de causa hoc concedat, possuntne administrare cum suis solennitatibus? Resp. Catech. videtur asserere, quia ponit Diaconis in secundo ordine ministrorum, reliquos in tertio, & eos qui sunt in tertio, ait posse administrare tantum in casu necessitatis, & sine solennibus cæremoniis; unde videtur concedere Diaconis, quod in casu necessitatis, & de licentia Episcopi, ac Sacerdotis possunt administrare cum solennibus cæremoniis. *Num. 23. & 24.*

Num. 24. Qui possunt baptizare in casu necessitatis? Resp. omnes, tam mares, quam feminæ.

Ibidem. In casu necessitatis permittiturne Iudæis, infidelibus, & hæreticis baptizare? Resp. Catech. ait permitti: si tamen id efficere sibi proponant, quod Ecclesia Catholica in eo administrationis genere efficit: & baptismus valet, si vera forma, & materia vyanur.

Cur omnibus est concessa facultas baptizandi? Resp. ut in casu necessitatis quilibet possit baptizari.

Num. 24. Cur laicis conceditur facultas ministrandi Sacramentum Baptismi, quod est dignius, & non conceditur facultas caeremonias adhibendi, quod est minus dignum? Resp. quia sacramentum magis est necessarium, caeremonie enim ad salutem baptizanti necessariæ non sunt.

Num. 25. Si plures sint præsentés, qui possint in casu necessitatis baptizare, servandus ne est aliquis ordo? Resp. servandus, quia femina debet permittere viro ut baptizet; laicus clerico, ut digniori; clericus sacerdoti.

Num. 25. Quid si adhuc viti nescientes baptizare; & sit etiam obstetric perita hoc facere, an mulier possit baptizare? Resp. Catech. ait tales obstetrices improbandas non esse, & concedi.

De patrinis. Num. 3.

Num. 16. Patrini qui adhibentur in baptismo, suntne ministri baptismi? Resp. Catech. vocat ministros, non quidem baptismi, sed celebritatis illius.

Ibidem. Quomodo appellantur à Patribus? Resp. nunc vocantur Patrini, olim Susceptores, Sponsores, seu fidei iutores.

Ibidem. Quare hoc? Resp. quia ipsi sunt tanquam patres baptizati, & ipsi promittunt nomine illius.

Num. 26. Debentne populi doceri, quæ ad patrinis spectant? *¶ 28.* Resp. ait Catech. maximè expedit; tum quia usurpimum laici sunt patrinis: tum quia, ut ipse ait, hoc munus modo adeo negligenter in Ecclesia tractatur, ut nudum tantum huius functionis nomen relictum sit; quid autem sancti in eo continetur, ne suspicari quidem homines videantur.

Num. 26. Quare patrinis in Baptismo adhibentur? Resp. quia sicut per modò natus eget nutrice, & pedagogo, quorum opera educetur, ac doctrina & bonis artibus erudiatur: ita qui per baptismum ritum spirituales vires incipiunt.

egent duce, & directore.

Parochis nonne incumbit hoc munus? Resp. ita est, sed quia multorum curam gerunt, non superest illis tantum temporis, ut privatam illam curam singulos pueros in fide erudicandi suscipere possint, ideò alij patrini traditi sunt.

A quo habuit initium hæc Ecclesiæ consuetudo? Resp. *Ibidem.* Divus Dion. Arcop. ab Apostolis.

Qui debent excludi ab hoc munere? Resp. Illi, qui munus suum adimplere, aut fideliter noli, aut sedulo, & accuratè non queant.

Parentes carnales debent ne esse patrini? Resp. non; ut magis appareat, quantum hæc spiritualis educatio distet à carnali, quæ ab ipsis originem habet.

Hæretici, Iudæi & infideles possuntne esse patrini? Resp. omnino sunt prohibendi, quia veram educationem in fide præbere non possunt.

Quot possunt esse patrini? Resp. Conc. Trid. statuit *Num. 30.* quod unus tantum, sive vir, sive mulier, sive ad summum unus & vna baptizatum suscipiant. *Ses. 24. de ref. mat. c. 20.*

Estne conveniens dictus numerus? Resp. est; quia unus est pater, & mater: plures etiam non convenit esse magistros, ex tali enim multitudine oriri solet confusio. *Num. 26. ¶ 30. 24.*

Quod est officium patrinorum? Resp. ut sint pedagogi, & custodes baptizati, donec opera, & præsidio suo egeat.

Quod est officium pedagogi? Resp. duplex, unum circa mores, aliud circa doctrinam.

Quid debeat facere patrini quoad mores? Resp. diligenter curare, ut baptizatus talem in omni vita sua se præbeat, quem patrini futurum esse solenni caeremonia sponderunt, id est ut castitatem custodiat, iustitiam diligat, & charitatem teneat. *Ibidem. Ibidem.*

Quid circa doctrinam? Resp. ante omnia docere illum Symbolum, & Orationem Dominicam, & Decalogum, & quæ sunt prima christianæ religionis rudimenta, id est doctrinam christianam.

Patrinis contrahuntne affinitatem ex Baptismo? Resp. *Num. 27.* contrahunt.

Cum quibus? Resp. vir tenens non contrahit affinitatem cum muliere tenente, neque cum patre baptizante. *Ibidem.*

fed tantum cum baptizato, ac compatre vero, ac matre illius.

Ibidem. Quid facit hæc affinitas? Resp. ut non possit contrahi matrimonium inter illos, & si fuerit contractum, dirimit illud.

De fine & effectu Baptismi. Cap. IV.

Num. 5. Quid est finis Baptismi? Resp. Nativitas, seu regeneratio spiritualis.

Num. 5. Effectus Baptismi potest dici finis illius? Resp. effectus instrumenti finis illius dici potest.

Num. 42. Effectus Baptismi estne vnus, an plures? Resp. plures.

Ibidem. Qui sunt? Resp. Primum omne peccatum, siue originale, siue actuale, quantumvis nefarium, Baptismo obtineat remissionem. Secundum per baptismum homo liberatur non solum à tota culpa, sed etiam à tota pena. Tertium gratia divina in Baptismo confertur, quâ homo iustificatur.

Num. 45. Quarta hæc gratiam sequitur nobilissimus omnium virtutum comitatus. Quintum homo Christo capiti tanquam membrum copulatur, & connectitur. Sextum character in Baptismo confertur. Septimum magna animi voluptas, & lætitia baptizato tribuitur. Octavum per ipsum ianua cæli aperitur.

Num. 50.

Num. 51.

Num. 52.

Num. 54.

Num. 49.

Num. 58.

Ses. 5. de

pec. ori. 1.

2. q. 82. a. 3.

Ses. 5. de

pec. ori.

Ibidem.

Quomodo per baptismum tollatur peccatum originale. Num. 2.

Quid est Peccatum originale? Resp. est privatio originalis iustitiæ. D. Th. 1. 2. q. 81. art. 3.

Quid est originalis iustitia? Resp. D. Th. ait, est subiectio rationis Deo, & sensus rationi.

Concupiscentia, & fomes peccati suntne peccatum? Resp. Conc. ait, post baptismum non est verè & propriè peccatum, & est de fide.

Apostolus ad Col. 3. nomine appellat hanc concupiscentiam, & fomitem peccatum? Resp. ait Conc. Trid. hoc ideo est, quia concupiscentia est ex peccato, & ad peccatum inclinatur.

Quid est fomes, & concupiscentia? Resp. ait Catech. nihil aliud est nisi animi appetitio natura sua rationi repugnans. id est, est quedam inclinatio, vel vis concupiscendi, vel proclivitas animæ in inferiori parte ad appetendum ea, quæ sunt contraria rationi, id est bona commutabilia, & temporalia.

Num. 3.

D. T. 1. 2. q.

82. art. 3.

Num. 41.

Actio & motus illius concupiscentiæ estne peccatum? Resp. si sit cum consensu aut negligentia voluntatis, & rationis, est peccatum: si sine his reperitur, longè abest à vera peccati natura.

Tolliturne omnino peccatum originale per Baptismum? Resp. vt est peccatum, tollitur omnino, & radicibus evellitur.

Manentne aliqui effectus peccati originalis in baptizato? C. T. sess. 5. de pec. or. Resp. aliqui manent.

Qui sunt isti effectus? Resp. alii pertinent ad animam, & ad T. 1. 2. q. 85. C. T. alii ad corpus.

Qui sunt effectus in anima? Resp. quatuor: ignorantia, infirmitas, ita licia, concupiscentia. *Ibidem.*

Qui sunt effectus in corpore? Resp. mores, infirmitas, dolor sensuum, & similia. *Ibidem.*

Manentne concupiscentia, & fomes in baptizato? Resp. Ait. Conc. Trid. manent, non tamen vt est peccatum.

Cui non tollitur ista concupiscentia? Resp. quia sic oritur maior gloria Dei, Christi & vtilitas hominis. *De pec. or. n. 48. &*

Quomodo provenit gloria Dei & Christi? Resp. quia ostenditur quanta sit virtus gratiæ, & passionis Christi, & sacramenti Baptismi, cum possint etiam tali posito impedimento perducere hominem ad meritum regni cælorum. *C. T. sess. 6. de can. 7. 1. 1. p.*

Quomodo vtilitas hominis? Resp. quia maior occasio meriti datur, & ideo servit ad coronam. *Num. 46.*

Cui per Baptismum non tolluntur mores, & aliz corporis infirmitates? Resp. ita Catech. propter tres causas, & prima ne plus dignitatis tribueretur membris quàm capiti, id est Christo, qui has sustinuit infirmitates: secunda est, quia ex ipsis maior nobis occasio meriti datur: tertia ne homines ad Baptismum inducerentur propter temporalia commoda, quæ ex illo haberentur, & sic bona spiritalia despicerentur. *Ibidem.*

Quomodo remittitur peccatum actuale in baptismo.

Num. 2.

Quid est peccatum actuale? Resp. est actus hominis D. T. 1. 2. q. 71. art. 6. 1. 1.

Quæ in hoc peccato considerantur? Resp. duo, culpa, & reatus pœnæ. *q. 76. &*

Quid est culpa? Resp. est quedam averio, vel separatio, vel alienatio animæ & voluntatis à Deo. *87. 1. 1. Ibidem.*

Ibidem.

Quæ differentia est inter culpam, & maculam? Resp. culpa est tanquam causa, macula verò tanquam effectus; cum enim anima separatur à Deo, & vitur creaturæ, amittit lumen divinum, & maculatur, eo quòd creaturæ adhæret.

1. 2. q. 87.

Quid est reatus pœnæ? Resp. est obligatio quædam ad pœnam peccato debitam referendam.

Num. 45.

In Baptismo deleturne tota culpa cuiuscumque etiam gravissimi peccati? Resp. deletur.

Et 47.

Deleturne tota pœna etiam temporalis, & purgatorii? Resp. deletur.

Num. 45.

Erratene qui baptizato in satisfactionem peccatorum imponeret opera satisfactionis, veluti elemosynam, & jejunium? Resp. erraret, & maximam baptismi injuriam faceret, si per modum satisfactionis imponeret.

Num. 46.

Per Baptismum liberatone homo à pœnis civilibus peccatis debitis? Resp. non: sed tamen principes piæ, ac religiose agerent illas condonando, ac remittendo, vt Dei gloria in suis Sacramentis illustrior fieret.

De administratione & usu Baptismi, ejusque necessitate. Cap. V.

N. 31. sess.

7. c. 5. n. 56.

Et 57. sess.

7. c. 9. in fi.

num. 55. Et

C. T. ibid.

Num. 56.

Sacramentum Baptismi estne necessarium ad salutem? Resp. omnino est necessarium.

Baptismus potest reiterari? Resp. non potest, & si minime reiteraret, incurteret pœnam irregularitatis.

Quare non reiteratur? Resp. quia sicut est una nativitas corporalis, ita debet esse una spiritualis, & quia imprimi characterem.

Licetne reiterare Baptismum cum conditione sic, si non es baptizatus, ego, &c. Resp. non licet reiterare, sed permissum est administrare Sacramentum baptismi cum tali conditione.

Quando licet hoc fieri? Resp. tunc solum, cum est dubium, an aliquis fuerit baptizatus.

Debetne adhereri diligentia, vt cognoscatur, an prius fuerit baptizatus? Resp. debet.

Quod si aliquis temere Baptismum reiteret, quod peccatum incurrit? Resp. sacrilegii, & pœnam irregularitatis.

Quis est modus baptizandi cum conditione? Resp. iste: Si baptizatus es, te iterum non baptizo: si verò nondum

Ibidem.

Num. 57.

Ibidem.

Num. 56.

baptizatus es: Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Si quis domi esse baptizatus ob necessitatem sine fo- lemibus ceremoniis, & superavit, deberetne Parochus omittas solemnitates adhibere? Resp. deberet, sed omnino est abstinentum à reiteratione baptismi, id est ablutione, & prolatione verborum, quæ forma Baptismi sunt.

De suscipientibus Sacramentum. Num. 9.

Infantes suntne baptizandi? Resp. ait Conc. omnino Num. 32. baptizandos esse. Conc. Trid. sess. 7. can. 14.

Quando sunt baptizandi? Resp. Catech. ait hortandos Num. 34. esse magno opere fideles, vt liberos suos, cum primum id sine periculo facte liceat, ad Ecclesiam deferendos, & solemnibus ceremoniis baptizandos curent.

Quod si hoc non faciunt, peccant? Resp. Cat. ait gravi culpa obstringi eos, qui Sacramenti gratia filios suos divitiis, quam necessitas postulat, carere patiuntur.

Quare hoc? Resp. quia propter aratis imbecillitatem infinita penè pericula illis impendent.

De adultis, quid est faciendum? Responde. videndum Num. 39. si habeant usum rationis, vel careant illo.

Si carent vsu rationis? Resp. si nunquam usum rationis habuerunt, veluti fuerunt amentes, possunt, sicut & infantes baptizari.

Si aliquando habuerunt usum rationis, sed postea facti sunt furiosi, vel amentes? Resp. videndum, si antequam amitterent usum rationis, voluntatem baptismi suscipiendi habuerunt.

Et si non habuerunt? Resp. non sunt baptizandi.

Si habuerunt debent, baptizari? Resp. non nisi periculum vitæ imminet.

Quid de dormientibus est dicendum? Resp. sicut dictum Num. 25. est de aliis, carentibus vsu rationis.

Si verò adulti habent vsum rationis, quid est faciendum? Resp. videndum an sint orti ex Christianis parentibus, vel sint Iudæi & infideles.

Si sint Iudæi, vel infideles? Resp. per aliquot menses baptismus est differendum.

Interim quid faciendum? Resp. debent esse inter

Rom. 36.

Num. 36.

Et 30.

techumeno; illisque Christiana fides est proponenda, atque omni studio ad eam suscipiendam cohortandi, alliciendi, & invitandi sunt.

Num. 35. Quid si ad Dominum Deum convertantur? Resp. monere oportet, ne ultra tempus ab Ecclesia præscriptum baptismi sacramentum differant.

Ibidem. Quare hoc? Resp. propter has causas: prima est, quia perfecta conversio posita est in nova, per baptismum, generatione: & scriptum est, *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Secunda est, quia ante baptismum necesse est carere usum omnium Sacramentorum quod est maximo fructu privati: tertia est, quia differre baptismum est differre maxima bona, per ipsum enim confertur, cujus ope in posterum peccata vitare licet, & justitiam, innocentiamque sectari.

Num. 36. Quare dilatio baptismi in infantibus periculosa, in adultis non periculosa, sed utilis judicatur? Resp. quia diversa ratio est utriusque, si enim infans non baptizatus moreretur, ad vitam æternam non perveniret: si autem adultus habens propositum baptismi aliquo casu vita privaretur, per hoc propositum, & per penitentiam antea factam vitæ posset salvari.

Ibidem. Quas habet ista dilatio utilitates? Resp. primò sic providetur ab Ecclesia, ne quis ad hoc sacramentum ficto, & simulato animo accedat: secundò eorum voluntas, qui ad baptismum accedunt, magis exploratur, & percipitur: tertio in fidei doctrina, & Christianæ vitæ institutionibus perfectius erudiuntur: quarto ad majorem ergo Sacramentum reverentiam excitantur, quod magis fiet, si tantum diebus Paschæ, & Pentecostes solemnibus ceremoniis baptismum conferatur.

Num. 37. Si periculum vitæ instaret, esset sine dilatione conferendum baptismum? Resp. esset.

Ibidem. In adultis, qui fidei mysteria planè perceperunt, & ex Christianis parentibus orti sunt, istæ dilationes sunt adhibendæ? Resp. non.

De dispositione, & preparatione ad Baptismum.

Num. 3.

Num. 38. **I**n adultis estne necessaria preparatio ad baptismum?
Num. 38. Resp. est, scilicet, cap. 7.

Ille qui est magis preparatus, recipit majorem gratiam in baptismo? *sc. ita affirmant Conc. Trid. & Catec.*

Quenam est hæc preparatio? Resp. talis, primò baptizandus debet habere voluntatem, & intentionem baptismum suscipiendi: secundò debet habere fidem, quia Dominus dicit, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Tertio debet penitere de peccatis commissis, & habere propositum amplius non peccandi: idè sanctus Petrus dicit, *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.*

Si quis baptizaretur, & non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, id est, id quod à sancta Ecclesia administratur, teneretne Sacramentum, *sc. non, & si postea 7. ad 1. verè esset conversus, posset iterum baptizari.*

Si quis haberet intentionem suscipiendi sacramentum, sed nollet à peccatis abstinere, susciperetne Sacramentum? Resp. susciperet, & characterem illius, non tamen gratiam justificantem.

Si fides recedat, consequiturne effectum Baptismi, id est gratiam, & remissionem peccatorum? Resp. ait *D. art. 10. Thom.* consequitur.

De precationibus, ritibus, ac ceremoniis Baptismi. Cap. VI.

Quis instituit ceremonias Baptismi? Resp. Apostoli. Quis est finis illarum? Resp. significare eas res, quæ in Baptismo geruntur, & ponere ante oculos præclara, & eximia dona, quæ in illo continentur.

Debent ne populo declarari? Resp. debent, quia sine declaratione parum prodessent.

Divisio precationum & ceremoniarum. Num. 2.

In quot capita possunt dividi? Resp. in tria, & primùm continent illas, quæ antequam ad baptismi fontem accedatur, servantur: secundum illas, quæ cum ad fontem ventum est, adhibentur: tertium illas, quæ post baptismum adhi solent.

De ritibus ante baptismum servandis. Num. 3.

Ux ceremoniam primò fit? Resp. consecratio fontis baptismalis.

Quo tempore consecratur? Resp. Paschæ, & Pentecostes.

Ibidem. Quomodo consecratur? Resp. precationibus, & addito etiam mystica vinctiois oleo.

Num. 62. Quare baptizandi adducuntur ad fontes Ecclesie, sed ingredi prohibentur? Resp. quia indigni sunt; qui domum Dei ingredientur, antequam diabolus ab illis expellatur, ac Christo, ejusque imperio addicti sint.

Num. 81. Cur baptizandus interrogatur, quid perat ab Ecclesia?
 & 73. Resp. ut videatur si voluntarie, an invitus accedat.

Num. 63. De Catechismo. *Num. 4.*
Ibid. Vid est Catechismus? Resp. instructio.

Quare institutus est? Resp. quia Saluator noster ita precepit dicens, *Docete omnes gentes, & baptizantes, &c. docentes eos servare omnia, &c.* ubi apparet sine instructione non debere baptizari.

Ibidem. De qua re instituitur baptizandus? Resp. de Doctrina Christiane fidei, & exponuntur illi summa capita nostrae Religionis.

Num. 26. Cur baptizandi catechizantur? Resp. quia infantes egent doceri: Infantes autem sunt, qui vivere incipiunt.

Num. 64. Quomodo fit Catechismus? Resp. per interrogaciones, & responsiones.

Ibidem. Cur ita? Resp. quia sic facilius est instructio.

Ibidem. Quis respondet? Resp. si baptizandus est adultus, ipsemet; si infans, patrinus pro illo respondet.

De Exorcismo. *Num. 6.*

Num. 64. Vid est exorcismus? Resp. est invocatio divini nominis super energumacos, id est possessos à dæmone.

Num. 61. Homo ante Baptismum possidetur à dæmone? Resp. ita est propter Adæ peccatum.

Num. 65. Quis est finis exorcismi? Resp. expellere dæmonem, ejusque vires frangere.

Ibidem. Quomodo fit? Resp. religiosis verbis, ac precationibus, & invocatione divini nominis.

Num. 65. Cur expellitur dæmon? Resp. ut baptizatus templum fiat Spiritus sancti.

De aliis ceremoniis baptismum precedens.

Num. 6.

Cur sal in os baptizandi infunditur? Resp. ad significandum eum fidei doctrinam, & gratie donum consecraturum

consecraturum, ut à peccatorum putredine liberetur, sapientemque bonorum operum percipiat, & divinæ sapientiæ pabulo delectetur.

Cur signo Crucis obligantur frons, oculi, pectus, humeri, & aures baptizandi? Resp. ad declarandum baptismi mysterio sensus aperti, ac roborari, ut Deum excipere, præceptaque ejus intelligere, ac se servare possit.

Quare nares & aures salivâ liniuntur? Resp. ad significandum, quod per Baptismum confertur divina sapientia.

Cur postquam est linitus salivâ, statim mittitur ad fontem baptismi? Resp. ad significandum quod baptizans est sicut ille cæcus Evangelicus, qui linitis oculis luto, jussus est ire ad lavandum in Siloë, ubi lumen recuperavit.

De his qui sunt apud fontem baptismi. *Num. 7.*

Vid primò fit ibi? Resp. primò interrogatur ter baptizandus, si abrenuntiet Satanæ & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus; & baptizandus, vel patrinus ejus nomine, ter respondet, Abrenuntio.

Quare hoc? Resp. quia sic baptizandus incipit profiteri Christianam religionem.

Quot requiruntur ad hanc professionem? Resp. duo, unum est quod relinquat inimicos Christi, mundum, carnem, & diabolum: Alterum ut amplectatur aliquid quod Christi fidem, & religionem profiteatur.

Quomodo proficitur fides Christianam? Resp. cum interrogatur, credis, &c. Respondet, Credo.

Quare interrogatur baptizandus, an velit baptizari? Resp. quia Christus vult ut omnes voluntariè ad se accedant.

Quare his peractis baptismum confertur? Resp. quia sic est præparatus, & instructus ad Baptismum.

De his qui post baptismum efficiuntur. *Num. 8.*

Quare post baptismum caput baptizati in summo vertice chrismate perungitur? Resp. ad significandum, quod Christianus effectus est, & tanquam membrum Christi capiti est conjunctus: à Chrismate enim Christus appellatus est.

Cur sacerdos induit baptismum adultum veste alba, & infantibus sudarium imponit, dicens, *Accipe vestem candidam, &c.* Respond. ad significandum primò gloriam

resurrectionis; secundo nitorem, & pulchritudinem anime; tertio innocentiam, & integritatem vite, quæ ex baptismo vel proveniunt, vel consequi debent.

Num. 74. Quare cæcus ardens in manu traditur? Resp. ut ostendat fidem charitate inflammata, quam in baptismo accepit, bonorum operum studio alendam, atque augendam esse.

Num. 75. Quare imponitur post hæc nomen? Resp. ad significandum, quod jam regeneratus, & militiæ Christi adscriptus.

Ibidem. Quod nomen debet imponi? Resp. Sanctorum.

Ibidem. Quare hoc? Resp. propter duas causas: prima vt imitetur illum; secunda ut habeat, præceat & speret illum ad vocatum, ad salutem anime, & corporis defendendam.

Reprehendendi sunt, qui imponunt nomina Gentilium? Resp. ita est præcipue, si illi Gentiles malæ vite fuerunt.

Conclusio.

Num. 76. *Ibidem.* **P**arochi debebunt ista docere? Resp. summa diligentia. Ad quem finem debent ista docere? Resp. primò ut sacramentum Baptismi cum debita reverentia, & devotione suscipiatur, & conferatur: secundò ut in administratione hujus sacramenti nihil essentialiale omittatur: tertio ut omnes fideles semper meditentur, quæ in Baptismo promiserint: quarto ut iidem omni studio nitantur servare fidem Deo datam, institueno eam vivendi rationem quæ professioni in Baptismo factæ respondeat.

D E

SACRAMENTO
CONFIRMATIONIS.

De necessitate doctrine hujus Sacramenti.

Num. 5. *Ibidem.* **E**STNE necessarium explicare populis Sacramentum Confirmationis? Resp. est, & diligenter debet fieri. Quare? Resp. quia multi hoc sacramentum omnino præ-

termittunt, & ex his qui accedunt, paucissimi sunt, qui fructum, quem deberent ex eo capere, habeant.

Quo tempore hæc doctrina opportune tradetur? Resp. *Num. 1.* In die Pentecostes, quo præcipue administrari solet, vel alius diebus, & præcipue cum debet administrari.

Quid debet de illo doceri? Resp. natura, vis, dignitas & usus.

Ad quem finem hæc doctrina tradenda est? Resp. vt populi inducantur ad non negligendum tam magnum Dei beneficium, sed ad suscipiendum illud cum summa devotione, ac reverentia.

Diviso tractationis.

Quor debent de hoc sacramento tractari? Resp. quinque.

Primò de nomine, & definitione.

Secundò de materia, & forma.

Tertio de efficacie, fine, & effectu illius.

Quarto de usu, & administratione.

Quinto de cætemoniis.

De nomine, & definitione hujus Sacramenti.

Cap. I.

Quare hoc sacramentum appellatur Confirmatio? *Num. 10.* Resp. ab effectu, quia baptizatum confirmat in gratia, in fide, & in vita spirituali, ita vt incipiat esse perfectus Christi miles.

Quomodo potest definiri hoc sacramentum? Resp. sic: *Num. 2. 5.* Confirmatio est sacramentum, quo fides, gratia, & vita *Cap. 20.* spiritualis inchoata in Baptismo confirmatur, augetur, atque perficitur.

Licetne dubitare, an Confirmatio sit Sacramentum? Resp. non: & esse hæreticos qui hoc negant. *C. T. sess. 21. de Confir. Num. 5.*

Que differentia est inter Baptisum, & Confirmationem? Resp. 1. à fine: finis Baptismi est natiuitas spiritualis: finis Confirmationis est augmentum, & perfectio talis vite. Secundò ab effectu: effectus Baptismi est gratia baptizatum in fide illustrans: effectus Confirmationis est gratia confirmans illum, ne illo pernicium, suppliciorum, vel mortis periculo, aut metu à veræ fidei confessione deterreat. In illo homo fit miles, in ista armatur ad pugnam. Tertio à materia, & forma, quæ sunt diverse. Quarto ab efficacie, quia Confirmationis minister est Episcopus.